

PRZEWODNIK METODYCZNY

do klasy 2

opracowany w ramach
Innowacyjnego Programu Nauczania Wczesnoszkolnego
ZACZAROWANY OŁÓWEK

Spis treści

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział I - Struktura i główne założenia programu	5
Rozdział II - Komentarz metodyczny do szablonów psychologicznych	27
Rozdział III - Komentarz metodyczny do szablonów ocen kształtujących	32
Rozdział IV - Komentarz metodyczny do narzędzi testujących	48
Rozdział V - Komentarz metodyczny do obudowy dydaktycznej	53
Rozdział VI - Techniki facylitacji i budowania zespołu klasowego	85
Podsumowanie	92

Wstęp

Realizacja programu Zaczarowany Ołówek w klasie drugiej opiera się na tych samych założeniach co w klasie pierwszej. Nauczyciele na tym etapie są już wdrożeni do korzystania z zasobów obudowy dydaktycznej, która zawiera liczne karty dydaktyczne, quizy interaktywne, testy, gry, prezentacje, szablony diagnostyczne oraz szablony ocen kształtujących. Doświadczenie klasy pierwszej pozwala nauczycielom sprawniej dobierać te elementy obudowy dydaktycznej, które są odpowiednie do potrzeb danej klasy. Szeroko zaprezentowana w przewodniku metodycznym do klasy pierwszej platforma moodle również w klasie drugiej może być pomocnym narzędziem do porządkowania wybranych zasobów, komunikacji z rodzicami i aktywizacji klasy poprzez klasowe głosowania czy wykorzystania możliwości forum. Omówione w pierwszej części poradnika założenia oceniania kształtującego nie są już zupełną nowością. Nauczyciele, rodzice i dzieci są już przyzwyczajeni do stosowania „nacobezu” oraz oceny kształtującej.

W tym przewodniku przedstawione zostaną:

- 1.** **struktura programu**, w tym główne założenia, zastosowane koncepcje metodyczne oraz poszczególne części składowe z uwzględnieniem praktycznego zastosowania w klasie drugiej,
- 2.** **sposób pracy z treściami programowymi** - koncepcja sformułowania treści, innowacyjność dokumentu oraz praktyczne wykorzystanie przez nauczyciela i rodzica w klasie drugiej, konkretne przykłady oraz elementy zastosowania zasad oceniania kształtującego,

- 3.** **komentarz metodyczny do szablonów psychologicznych** - szczegółowe omówienie szablonów diagnostycznych, opis sposobów ich zastosowania w codziennej praktyce, połączenie szablonów z obszarami treści programowych, wskazanie na korzyści z ich zastosowania, połączenie z edukacją społeczną, szczegółowe omówienie zastosowania karty rozwoju ucznia,
- 4.** **komentarz metodyczny do szablonów ocen kształtujących** - zestawienie szablonów ocen kształtujących, szczegółowe omówienie wybranych szablonów oraz możliwości zastosowania ich interaktywnych wersji, praktyczne wskazówki/ przykłady do formułowania oraz zastosowania samooceny i oceny koleżeńskiej przez dzieci. omówienie metod ewaluacji pracy nauczyciela,
- 5.** **komentarz metodyczny do testów monitorujących poziom osiągnięcia celów** - zestawienie testów do poszczególnych edukacji, omówienie sposobów ich wykorzystania, łączenia oraz wyciągania wniosków do dalszej pracy,
- 6.** **komentarz metodyczny do obudowy dydaktycznej** - szczegółowe zestawienie elementów obudowy dydaktycznej, przedstawienie i omówienie przykładowych kart pracy oraz quizów interaktywnych, przygotowanie minimum 5 scenariuszy zajęć oraz min. 2 projektów z wykorzystaniem obudowy dydaktycznej (innych niż przedstawione w programie),
- 7.** **omówienie technik facylitacji** oraz budowania zespołu klasowego, rola nauczyciela w procesie tworzenia atmosfery współpracy oraz budowania motywacji wewnętrznej.

Rozdział I

Struktura i główne założenia programu

Program Zaczarowany Ołówek składa się z czterech rozdziałów.

Rozdział I szczegółowo omawia założenia programu, na który składa się 6 filarów (modułów): system diagnozy stylów uczenia się, inteligencji emocjonalnej, kompetencji społecznych oraz uzdolnień (Moduł I), ocenianie kształtujące (Moduł II), komunikacja i jej znaczenie w procesie edukacyjnym (Moduł III), system testowania (Moduł IV), innowacyjność programu (Moduł V) oraz projekt edukacyjny (Moduł VI). Realizując program w klasie drugiej nauczyciele powinni zwrócić szczególną uwagę na wdrożenie kolejnych elementów oceniania kształtującego omówionych w module II, przede wszystkim na ocenę koleżeńską, samoocenę oraz ewaluację własnej pracy przez uczniów. Na tym etapie dzieci wielokrotnie otrzymywały już informację zwrotną od nauczyciela, znają jej elementy składowe i mogą starać się formułować podobne komunikaty do prac swoich lub kolegów i koleżanek. W ten sposób nauczyciele drobnymi krokami budują cenną kompetencję społeczną jaką jest umiejętność udzielania konstruktywnej informacji zwrotnej oraz przyjmowania jej w otwarty sposób. Dodatkową pomocą w kształtowaniu tej umiejętności są również szablony diagnostyczne (Moduł I), które zostaną omówione w dalszej części poradnika. W klasie drugiej warto również szerzej wdrażać pracę metodą projektu edukacyjnego. Uczniowie są bardziej samodzielni i potrafią pracować w grupach. Warto położyć nacisk na rozwijanie odpowiedzialności za proces uczenia się i przekazywać dzieciom inicjatywę, przyjmując rolę facylitatora.

Rozdział II omawia cele ogólne i szczegółowe w nawiązaniu do podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych ze szczególnym uwzględnieniem celów kluczowych programu, jakimi są: budowanie wewnętrznej motywacji do uczenia się, rozbudzenie ciekawości poznawczej, zainteresowanie otaczającym światem, kształtowanie umiejętności wyrażania uczuć i krytyki, otwartości na odmienne opinie,

rozwijanie umiejętności komunikowania się w języku ojczystym i obcym oraz rozwijanie kompetencji matematycznych i informatycznych.

Rozdział III przedstawia sposoby osiągnięcia celów ogólnych i szczegółowych poprzez opis praktycznych metod i technik pracy związanych z ocenianiem kształtującym. Są to m.in. praca w grupie, budowanie atmosfery sprzyjającej uczeniu się, tutoring rówieśniczy, sygnalizacja świetlna, zasada niepodnoszenia rąk, zdania podsumowujące, „zapytaj kolegę”, „krok po kroku”, „wybierz sobie pracę domową” i inne. W klasie drugiej warto rozwijać technikę tutoringów rówieśniczych poprzez przydzielanie dzieciom roli ekspertów/szkolnych korepetytorów wykorzystując w praktyce założenia piramidy uczenia się Dale’a (najwyższy poziom efektywności w procesie uczenia się dziecko osiąga, gdy uczy innych). Podobnie jak w klasie pierwszej nauczyciele języka angielskiego mają do dyspozycji liczne karty pracy, które bazują na pracy w parach lub małych grupach. Pozwala to w pełni zaangażować klasę w proces dydaktyczny i ogranicza czas mówienia nauczyciela (teacher talking time) na rzecz aktywności uczniów (student talking time). W klasie drugiej uczniowie znają już zasady pracy, a nauczyciel poświęca mniej czasu na organizowanie ich pracy oraz utrzymywanie porządku w klasie. Zachęcamy do tego, aby kontynuować pracę w parach i małych grupach w ramach wszystkich edukacji, gdyż pozwala to na utrzymanie zaangażowania i motywacji całej klasy. Uczniowie klasy drugiej są w stanie formować dłuższe wypowiedzi wykorzystując techniki zdań podsumowujących lekcję lub dane zadanie. Praca w parach buduje atmosferę bezpieczeństwa oraz współpracy, co jest jednym z głównych założeń programu *Zaczarowany Ołówek*.

Rozdział IV przybliży techniki ewaluacji pracy ucznia i nauczyciela, omawia praktyczne rozwiązania związane z prowadzeniem dokumentacji procesu nauczania (dziennik, sposób informowania uczniów i rodziców o postępach w nauce) w oparciu o ocenianie kształtujące. Etap ewaluacji i refleksji nad własnym warszatem nauczania poszerzyć należy w klasie drugiej o włączenie uczniów w ocenę własnej pracy poprzez zastosowanie odpowiednich zdań podsumowujących.

Integralną częścią programu jest obszerny załącznik „Szczegółowe treści kształcenia”. Autorzy programu zaproponowali podział treści kształcenia z podstawy programowej na poszczególne lata. W ramach trzech lat pierwszego etapu edukacyjnego treści podzielone zostały na edukacje: polonistyczną, matematyczną, przyrodniczą, społeczną, plastyczną,

muzyczną, techniczną, komputerową, język angielski i wychowanie fizyczne. W ramach każdej edukacji wyodrębniono obszary tematyczne. Oznacza to, że nauczyciel może w sposób elastyczny dobierać treści w zależności od potrzeb klasy, uwzględniając potrzeby dzieci 6 i 7-letnich, zdolnych i tych potrzebujących wsparcia. Taki podział treści umożliwia nauczycielowi pracę z bardzo zróżnicowaną grupą dzieci, np. w klasie pierwszej, w której dzieci sprawnie piszą, może wykorzystać wszystkie treści z danego obszaru, a nawet poszerzyć je o treści tego samego obszaru zaplanowane na kolejny rok szkolny. Treści kształcenia zostały zaplanowane w taki sposób, aby nauczyciel sam decydował, które cele może realnie zrealizować z konkretną grupą dzieci.

W dotychczas realizowanych programach treści kształcenia były adresowane wyłącznie do nauczycieli i sformułowane w taki sposób, aby ułatwić planowanie ich pracy. O nowatorskim podejściu programu Zaczarowany Ołówek świadczy przyjęcie szerszej perspektywy i już na etapie formułowania szczegółowych treści kształcenia włączenie rodziców jako równorzędnych partnerów procesu edukacyjnego. Tym samym program spełnia jedno z głównych zadań szkoły, jakim jest „respektowanie trójpodmiotowości oddziaływań wychowawczych i kształcących: uczeń- szkoła- dom rodzinny”. Rodzi się pytanie, w jaki sposób rodziców można uczynić adresatami takiego dokumentu. Autorzy programu znaleźli odpowiedź na to pytanie w założeniach oceniania kształtującego. Tym samym kluczowym elementem treści jest sformułowanie celów w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw w języku ucznia. Dzięki temu, że są one napisane w sposób przyjazny, prosty i bardzo konkretny, rodzice mają wyobrażenie, czego ich dzieci uczą się w ramach danego obszaru i jak wygląda lekcja. Tak opracowane treści stanowią wymierny wskaźnik tego, po czym poznać, że dzieci zrealizowały zakładane cele. Daje to również możliwość rodzicom wykorzystania przestrzeni pozaszkolnej do ugruntowania wiedzy i umiejętności zdobywanych w szkole oraz do zastosowania wiedzy w praktyce. Autorzy programu zachęcają nauczycieli do powszechnego udostępniania rodzicom treści kształcenia poprzez: umieszczenie dokumentu na platformie moodle dedykowanej danej klasie, przesłanie dokumentu drogą mailową, wykorzystanie możliwości dziennika elektronicznego, omówienie podczas zebrania z rodzicami lub wklejanie wybranych obszarów do zeszytu korespondencji z rodzicami.

Dodatkową zaletą tak opracowanych treści może być możliwość ich wykorzystania przy niewielkiej modyfikacji jako rocznego rozkładu materiału lub planu pracy nauczyciela. Nauczyciele stosujący w pracy zasady oceniania kształtującego mają gotowe cele w języku ucznia do poszczególnych obszarów, które mogą stać się bazą do stworzenia nacobezu. W treściach wyraźnie zaznaczono odniesienie do podstawy programowej oraz przenikanie się edukacji ze szczególnym uwzględnieniem edukacji matematycznej. Program przewiduje bardzo bogatą obudowę dydaktyczną w postaci kart pracy, prezentacji, gier oraz quizów interaktywnych. W każdym obszarze zaznaczono odniesienia do konkretnych materiałów dydaktycznych dostępnych na platformie modle na stronie projektu oraz w zasobach portalu „Scholaris”.

Poniżej przedstawiamy treści szczegółowe do trzech wybranych edukacji, które są kluczowe w realizacji programu Zaczarowany Ołówek. Są to: edukacja matematyczna, komputerowa i język angielski.

Treści szczegółowe z edukacji matematycznej do klasy drugiej zawierają podobne obszary tematyczne co w klasie pierwszej. Mniejszą rolę odgrywa tu obszar „*Stosunki przestrzenne*” oraz „*Klasyfikacja, porównywanie i porządkowanie obiektów*”, którym poświęcono dużo miejsca w pierwszym roku. Tematyka ta wielokrotnie pojawiała się na kartach pracy i quizach interaktywnych w ramach edukacji matematycznej oraz w innych edukacjach, szczególnie przyrodniczej i polonistycznej. W klasie drugiej pojawia się nowy obszar *Mnożenie i dzielenie w zakresie do 30*, a poszerzono obszary: *Zadania tekstowe i Wiadomości i umiejętności praktyczne*.

Edukacja matematyczna kl.2

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
1.	<p>Stosunki przestrzenne</p> <p><i>*Dział „Stosunki przestrzenne” realizowany był w kl. I Jego treści przewidziane są do realizacji również w klasie I i III, jako okazjonalne ćwiczenia utrwalające materiał w ciągu całego roku szkolnego.</i></p>	<p>Orientuję i poruszam się w przestrzeni, posługując się pojęciami: w prawo, w lewo, w przód, w tył, w bok, do tyłu</p> <p><i>Szczegółowy opis umiejętności znajduje się w treściach matematycznych klasy I</i></p>	<p>Użycie słów: na, nad, przed, pod, za, obok, wyżej, niżej, w górę, w dół, przy, wewnątrz, na zewnątrz.</p> <p>Wyprowadzanie kierunków od siebie.</p> <p>Stosowanie określeń: prawa, lewa, po prawej, po lewej.</p> <p>Wyprowadzanie kierunków od innej osoby, określanie prawej i lewej strony drugiej osoby, stojącej tyłem i przodem.</p>	<p>Edukacja polonistyczna, Edukacja społeczna, Edukacja plastyczna</p>	7.17	
2.	Liczenie i sprawność rachunkowa	<p>Liczę i porównuję przedmioty, używam znaków: <, >, = oraz określeń: o tyle więcej/mniej, o ile więcej/mniej</p> <p>Wskazuję i zapisuję dziesiątki i jedności w liczbie dwucyfrowej.</p> <p>Zapisuję liczby od 1 do 12 za pomocą znaków rzymskich.</p> <p>Utrwalę dodawanie i odejmowanie</p>	<p>Liczenie przedmiotów w zakresie 20, porównywanie ilości, użycie znaków; <, >, = oraz określeń: o tyle więcej/mniej, o ile więcej/mniej</p> <p>Zapisywanie liczb w zakresie 20 z wyodrębnieniem dziesiątek i jedności, np. 19=1d i 9j</p> <p>Zapoznanie ze znakami rzymskimi od I do XII</p> <p>Dodawanie i odejmowanie</p>	<p>Edukacja polonistyczna, Edukacja społeczna, Edukacja plastyczna, Edukacja muzyczna</p>	<p>7.1 7.4</p> <p>7.3</p> <p>7.14</p> <p>7.5</p>	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIEJETNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		<p>w zakresie 20 bez przekraczania progu dziesiątkowego. Nauczę się dodawać i odejmować w zakresie 20 z przekraczaniem progu dziesiątkowego. Układam działanie odwrotne do podanego.</p> <p>Poprawnie nazywam liczby w dodawaniu i odejmowaniu oraz wynik dodawania i odejmowania. Zapisuję liczby w zakresie 20 za pomocą dodawania i odejmowania innych liczb.</p> <p>Stosuję w obliczeniach przemienność i łączność dodawania.</p> <p>Zapisuję liczby w zakresie 100 ze wskazaniem dziesiątek i jedności. Dodaję i odejmuję w zakresie 50.</p> <p>Utrwalę dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 pełnymi dziesiątkami.</p>	<p>w zakresie 20 bez przekraczania progu dziesiątkowego (działania typu: $12+4=$ $18-3=$) i z przekraczaniem progu dziesiątkowego (działania typu: $9+4=$ $13-6=$) Wprowadzenie nawiasu*</p> <p>Dodawanie i odejmowanie, jako działania wzajemnie odwrotne, np. $6+8=14$ $14-8=6$ $14-6=8$ Wprowadzenie nazw: składniki, suma, odjemna, odjemnik, różnica</p> <p>Zapis liczb drugiej dziesiątki za pomocą dodawania i odejmowania, np. $12=8+4=6+6=.....$ $12=16-4=18-6=.....$</p> <p>Praktyczne poznanie i stosowanie przemienności dodawania, np. $14+3=3+14$ i łączności dodawania, np. $(5+8)+4=5+(8+4)$ Powtórzenie zapisu liczb do 100 z wyróżnieniem cyfry dziesiątek i jedności.</p> <p>Dodawanie i odejmowanie w zakresie 50 bez przekraczania progu dziesiątkowego (działania typu: $32+4=$ $48-3=$)</p>		<p>7.5</p> <p>7.5</p> <p>7.5</p> <p>7.5</p>	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIEJETNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		Odczytuję i zapisuję słowami podane liczby.	i z przekraczaniem progu dziesiętkowego (działania typu: $29+4= 33-6=$) Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 pełnymi dziesiątkami, np. $20+30+10= 90-50-20=$ Czytanie i zapisywanie liczb za pomocą liczebników.		7.5	
3.	Zadania tekstowe	Samodzielnie rozwiązuję zadania tekstowe o różnym stopniu trudności. Układam zadanie tekstowe do ilustracji, pytania, działania	Rozwiązywanie zadań tekstowych: * prostych: <i>Ania ma 12 kredek, a Ola 8 kredek. Ile kredek mają razem?</i> *z jedną niewiadomą w postaci okienka: <i>Czarek miał 5 modeli samochodów. Na urodziny dostał od cioci kilka nowych samochodów. Razem ma ich 24. Ile samochodów podarowała mu ciocia?</i> *na porównywanie różnicowe: <i>W klasie na górnej półce stoi 12 książek, a na dolnej o 5 więcej. Ile książek jest na dolnej półce?</i> *złożonych: <i>W ogródku rośło 15 tulipanów czerwonych i o 6 mniej żółtych. Ile tulipanów rośło razem w ogródku?</i> Układanie zadań do sytuacji, ilustracji, pytania, działania, danych	Edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja plastyczna,	7.8 7.7	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIEJETNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		matematycznego, informacji zawartych w tabeli, na wykresie. Przekształcam treść zadania zgodnie ze zmieniającym się pytaniem lub działaniem.	przedstawionych w tabeli, na wykresie. Przekształcanie zadań z wykorzystaniem działań odwrotnych, np. <i>Mama kupiła 5 lizaków i 6 dropsów. Ile słodyczy kupiła mama?</i> <i>Mama kupiła 11 sztuk słodyczy. Wśród nich było 5 lizaków. Resztę stanowiły dropsy. Ile było dropsów?</i> <i>Mama kupiła 11 sztuk słodyczy. Wśród nich było 6 dropsów. Resztę stanowiły lizaki. Ile było lizaków?</i>			
4.	Mnożenie i dzielenie w zakresie 30	Mnożę w zakresie 30. Wykonuję na liczmanach dzielenie i zapisuję wykonane czynności za pomocą działania.	Dodawanie jednakowych składników, jako przygotowanie do mnożenia, wprowadzenie znaku mnożenia. Obliczanie wyniku mnożenia za pomocą dodawania, np. $2 \cdot 5 = 5 + 5$ Mnożenie przez 1 i 0. Dzielenie, jako działanie odwrotne do mnożenia. Wprowadzenie znaku dzielenia. Wykonywanie na konkretnych przykładach mieszczona i podziału, np. Podziel 15 grzybów do 5 koszyków tak, aby w każdym było po tyle samo (podział); podziel 15 grzybów, po 5 do każdego koszyka (mieszczona). Dzielenie liczby przez 1 i przez siebie samą.		7.6 7.6	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIEJĘTNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		Rozwiązuję zadania tekstowe z wykorzystaniem mnożenia i dzielenia.	Zastosowanie mnożenia i dzielenia w rozwiązywaniu zadań tekstowych.		7.7	
5.	Elementy geometrii	Rozpoznaję, wskazuję i nazywam koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt również wtedy, gdy figury zachodzą na siebie. Przedstawiam na goplanie poznane figury geometryczne. Rysuję drugą połowę symetrycznej figury. Rysuję figurę mniejszą lub większą od podanej. Rysuję odcinki zgodnie z podanym poleceniem nauczyciela. Rozpoznaję odcinki prostopadłe i równoległe w otoczeniu, na poznanych figurach geometrycznych.	Rozpoznawanie i nazywanie figur geometrycznych położonych w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie. Konstruowanie poznanych figur w węzłach sieci kwadratowej (goplan) Dostrzeganie regularności i zjawiska symetrii w otoczeniu i na rysunku. Zauważanie, że jedna figura jest powiększeniem lub pomniejszeniem drugiej. Rysowanie odcinków o podanej długości i np. o 5cm dłuższych/krótszych od podanego, rozpoznawanie odcinków prostopadłych i równoległych w otoczeniu i na poznanych figurach geometrycznych.	Edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja plastyczna, muzyczna, techniczna	7.16 7.18 7.19 7.16	
6.	Wiadomości i umiejętności praktyczne	Mierzę i zapisuję wynik pomiaru w centymetrach, metrach i milimetrach. Rozwiązuję zadania tekstowe dotyczące miar długości.	Mierzenie długości miarą centymetrową i zapisywanie wyniku pomiaru. Wprowadzenie jednostki miary: milimetr, metr. Rozwiązywanie zadań tekstowych dotyczących miar długości. Nazywanie dni tygodnia	Edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja plastyczna, techniczna,	7.10 7.8	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		Utrwalam nazwy dni tygodnia, posługując się określeniami: jutro, pojutrze, wczoraj, przedwczoraj. Odnajduję wskazane dni w kalendarzu, znam nazwy miesięcy i ich kolejność, zapisuję daty używając również znaków rzymskich.	i ich kolejność, stosowanie określeń: juto, pojutrze, wczoraj, przedwczoraj. Praktyczne zapoznanie się z kalendarzem, nazwy miesięcy i ich kolejność, zapisywanie dat również z użyciem znaków rzymskich od I do XII		7.15 7.15 7.14	
		Rozwiązuję zadania związane z obliczeniami kalendarzowymi.	Rozwiązywanie zadań tekstowych z obliczeniami kalendarzowymi. Zegar tarczowy i elektroniczny.		7.8	
		Odczytuję i zaznaczam godziny i minuty na zegarze.	Godziny i minuty na zegarze. Odczytywanie i zaznaczanie wskazań zegara w systemie 12 i 24-godzinnym. Wprowadzenie pojęć: doba, pół godziny, kwadrans.		7.15	
		Postługuję się pojęciami: doba, pół godziny, kwadrans.				
		Rozwiązuję zadania związane z upływem czasu.	Rozwiązywanie zadań związanych z upływem czasu.		7.8	
		Zapisuję masę przedmiotów w kilogramach i dekagramach. Znam odważniki dekagramowe, które można wykorzystać do zważenia przedmiotów.	Ważenie – wprowadzenie pojęcia: dekagram. Ćwiczenia praktyczne w ważeniu z użyciem odważników dekagramowych (10dag, 20dag, 50dag).		7.11	
		Rozwiązuję zadania tekstowe związane z jednostkami masy. Doskonale umiętność mierzenia płynów za pomocą szklanki, butelki, kubka; posługuję się	Rozwiązywanie zadań tekstowych związanych z jednostkami masy. Mierzenie płynów - litr, pół litra, ćwierć litra; ćwiczenia praktyczne.		7.8	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		<p>pojęciami: litr, dwa litry, pół litra, ćwierć litra.</p> <p>Rozwiązuję zadania tekstowe związane z jednostkami pojemności.</p> <p>Rozpoznaję, wskazuję i wymieniam będące w obiegu banknoty i monety polskie. Odróżniam je od euro.</p> <p>Rozwiązuję zadania tekstowe związane z obliczeniami pieniężnymi.</p> <p>Samodzielnie robię proste zakupy. Wybieram i wskazuję tańsze/ droższe produkty.</p> <p>Odczytuję i zaznaczam na termometrze podaną temperaturę.</p>	<p>Rozwiązywanie zadań tekstowych związanych z jednostkami pojemności.</p> <p>Znajomość monet i banknotów polskich – złoty, grosze. Zapoznanie z jednostką monetarną państw Unii Europejskiej – euro. Rozwiązywanie zadań tekstowych związanych z obliczeniami pieniężnymi. Zabawy tematyczne – sklep (wskazywanie produktów tańszych i droższych)</p> <p>Termometr – odczytywanie wskazań temperatury powietrza na termometrze zaokienym (wartości dodatnie)</p>		<p>7.12</p> <p>7.8 7.9</p> <p>7.13</p>	
7.	Zadania niestandardowe	<p>Ustalę, co w zadaniu jest źle sformułowane, co jest zbędne, czego brakuje, układam poprawne pytanie.</p> <p>Wpisuję liczby do kwadratów i trójkątów magicznych, rozwiązuję sudoku, układam np. dwa trójkąty z pięciu patyczków.</p>	<p>Rozwiązywanie zadań nietypowych: celowo źle sformułowanych, z nadmiarem danych, niedoborem danych, z danymi sprzecznymi. Zadania, łamigłówki, gry logiczne, z elementami kombinatoryki, rachunku prawdopodobieństwa np. kwadraty i trójkąty magiczne, sudoku, tangramy itp.</p>			

Treści programowe z języka angielskiego są zgodne z obowiązującą podstawą programową i można zastosować je w połączeniu z wybranym podręcznikiem. Nauczyciel elastycznie może wybierać poszczególne zagadnienia w ramach obszarów, biorąc pod uwagę stopień znajomości języka angielskiego w danej klasie, np. decyduje o ćwiczeniu zapisów literowych angielskich słów (pisanie po śladzie lub pisanie samodzielne), wprowadzanie pojedynczych słów lub w połączeniu z prostymi strukturami zdaniowymi. Powinien również wykorzystać treści i związaną z nimi obudowę dydaktyczną jako uzupełnienie wykorzystywanych pomocy dydaktycznych, poszerzenie lub utrwalenie poszczególnych zagadnień. Autorzy programu kładą duży nacisk na komunikację ustną, funkcje językowe i sytuacje językowe bliskie światu dziecka, np. zabawa na placu zabaw.

Autorzy programu bazują na treściach realizowanych w klasie pierwszej i poszerzają je przede wszystkim o nowe funkcje językowe. W klasie drugiej pojawiają się dwa ciekawe obszary: „Zwroty grzecznościowe” oraz „Autoprezentacja i zapoznanie się,” co pozwala rozwijać umiejętności społeczne. W treściach przeznaczonych do realizacji w klasie drugiej dużo większy nacisk położono na rozwijanie funkcji językowych, takich jak: organizowanie wspólnej zabawy w języku angielskim, robienie zakupów w sklepie czy opisywanie zajęć pozaszkolnych.

Język obcy nowożytny kl.2

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
1.	Angielski w klasie	Umiem zapytać się o znaczenie wyrazów, których nie znam. Umiem poprosić nauczyciela o powtórzenie. Umiem poprosić nauczyciela o napisanie wyrazu. Umiem zapytać, jak powiedzieć coś po angielsku. Umiem przeprosić za spóźnienie.	What does it mean? Can you repeat, please? Can you spell it, please? How to say ...? Whose turn is it now? Sorry, I'm late. My turn. Your turn. Roll the dice.	Edukacja społeczna	2.2 2.3.a 2.3.b 2.5 2.8	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		Umiem zorganizować grę planszową po angielsku.	Cheat!			
2.	Zwroty grzecznościowe	Umiem podziękować rówieśnikowi i osobie dorosłej. Umiem zapytać 'słucham?'" Umiem poprosić o zrobienie przejścia. Umiem powiedzieć 'proszę' podając coś komuś.	Thank you. Cheers. You're welcome. Pardon? Excuse me. Here you are. Have a nice day/weekend.	Edukacja społeczna	2.2 2.3.a 2.3.b 2.5 2.8	
3.	Autoprezentacja i zapoznanie się	Umiem się przedstawić i zapytać o imię. Umiem podać swój wiek i zapytać innych o wiek. Umiem powiedzieć, jaki sport /jedzenie/zabawki/ lubię. Umiem zapytać, jaki sport/jedzenie/zabawki/ lubią inni. Umiem zapytać o i podać swój numer telefonu.	What's your name? I'm ... How old are you? I'm (eight). I like football/chocolate/computer games. Do you like football/chocolate/computer games? What's your phone number? 503456709	Edukacja społeczna Edukacja polonistyczna Matematyczna	2.5 2.8 2.4 2.5 2.7	
4.	Liczby 10-100	Umiem podać liczby od 10 -100. Umiem napisać liczby od 10 -100. Umiem dodawać/odejmować w zakresie do 100 Umiem zapytać o i podać wiek członków mojej rodziny (mama, babcia ...)	10,11 ...20,21...30,3199,100 Plus/minus/is How old is your mum/dad/sister/brother/granddad /grandma/ auntie/uncle She's/He's fifty three.	Edukacja matematyczna	2.5 2.6 2.7 2.3.a 2.3.c	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘJNOŚCI/POSTAWA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
5.	W sklepie	Znam nazwy sklepów	Newsagent's, toy shop, icecream van, souvenir shop	Edukacja społeczna Edukacja matematyczna	2.3.b 2.3.c 2.3.d 2.4 2.5 2.8	
		Umiem kupić wybraną rzecz w sklepie z pamiątkami	Can I have ... Pamiątki: a poster, a mug, a fridge magnet, a phone case, a pen, a postcard, a keyring, a snow ball			
		Umiem zapytać o cenę w sklepie. Umiem podać cenę	How much is the pen? It's 15 pounds.			
		Znam nazwy i symbole walut i podaję ceny w różnych walutach.	£ (pound), p (pence), \$ (dollar), € (euro), zł			
6.	Opisywanie zwierząt	Umiem nazywać zwierzęta Umiem zadać pytanie: <i>Czy to jest?</i> I podać krótką odpowiedź. Umiem powiedzieć, jakie części ciała mają zwierzęta. Nazywam w przymiotniki opisujące części ciała.	It's a tiger/a hamster Is it a tiger/a hamster Yes, it is./ No, it isn't It has got Big/small eyes Big/small ears	Edukacja polonistyczna Edukacja przyrodnicza	2.3.c 2.3.d 2.5 2.7	
		Umiem powiedzieć, co zwierzęta potrafią lub nie potrafią robić.	Short/long legs/paws/claws Short/long beak colourful feathers Short/long tail Short/long whiskers Long mane Soft/brown/black/ fur It can: run fast/swim/fly/climb trees/hunt/sing/play with a ball			
		Umiem zapytać się kolegów i koleżanek, jakie lubią zwierzęta i umiem odpowiedzieć na to pytanie.	Do you like zebras/spiders /.....? Yes, I do. No, I don't			

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
7.	Opisywanie ludzi.	Umiem stosować zaimki she/he Umiem opisać wygląd osoby.	She/He has got: blue/brown/green/grey /hazel eyes short/long/curly /fair/dark hair small/big nose beard/freckles/glasses She/He is: tall/short/plump/slim/pretty/cute/ funny/nice	Edukacja polonistyczna, Edukacja społeczna	2.3.c 2.3.d 2.4 2.5 2.8	
		Umiem zapytać się o wygląd osoby.	Has she/he got dark hair? Yes, she has No, she hasn't Is she/he.....tall? Yes, she is. No, she isn't.			
		Umiem powiedzieć i zapytać o to, co ktoś potrafi robić.	She/He can/can't sing well/play football/play the guitar/drive a car/act well/cook well/swim/dance Can she/hedance/play the guitar? Yes, she can. No, she can't.			
8.	W domu	Mówię gdzie mieszkam.	I live in the city/in the country/in the town I live in a house/ a flat	Edukacja społeczna, Edukacja matematyczna	2.3.a 2.3.d 2.5 2.7 2.8	
		Nazywam pomieszczenia w domu.	living room/bedroom/bathroom/kitchen /hall/garden/balcony/ garage/attic/			
		Nazywam meble i sprzęt domowe.	Table/chair/desk/sofa/rug/window /door/cupboard/ Wardrobe/armchair			
		Określam położenie przedmiotów	There is /there are On, in, behind, under			

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
9.	W szkole	Nazywam miejsca w szkole	My classroom, hall, dining hall, library, swimming pool, gym, sports field, playground, cloakroom, lockers, after school club, staff room, boy's, girl's, computer lab	Edukacja społeczna	2.3.a 2.3.d 2.5 2.7 2.8	
		Opisuję moją szkołę.	My school is in the city/the town/the country It's big/small There is /are			
		Nazywam zajęcia pozalekcyjne	I go to a football club, drama club/arts and crafts club/singing club/music school I have English classes I do dancing, swimming , karate			
		Nazywam dni tygodnia na wrywki	Monday, Tuesday			
		Zadaję pytanie, „Jaki jest dzisiaj dzień” I odpowiadam	What day is it today? It's Monday... Sunday.			
		Opisuję plan zajęć pozaszkolnych	I do dancing on Monday and Thursday. I go to a drama club on Friday			
		Umiem zapytać się o grafik zajęć pozaszkolnych.	Do you have dance classes on Monday? /.... Yes, I do/ No, I don't.			
10.	Ubrania/pory roku	Nazywam pory roku	Winter, spring, summer, autumn	Edukacja przyrodnicza	2.3.c 2.3.d 2.4 2.6 2.7	
		Nazywam ubrania	Dress, jeans, T-shirt, skirt, jumper, hoody, cap, socks, shoes, trainers, boots, willies, jacket, hat, gloves			
		Opisuję, w co jestem ubrany/a I w co są ubrani moi koledzy I koleżanki	I'm wearing a white T-shirt and blue jeans. She's wearing He's wearing			

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		Mówię, jakie ubrania noszę w zależności od pory roku w oparciu o ilustrację	It's winter. She's wearing It's summer. He's wearing			
11.	Pogoda	Umiem zapytać, jaka jest pogoda i opisać pogodę	What's the weather like? It's cold. It's hot. It's sunny. It's cloudy. It's foggy. It's snowing. It's raining. It's windy. It's stormy.	Edukacja przyrodnicza Edukacja matematyczna Edukacja plastyczna	2.3.c 2.3.d 2.4 2.6 2.7	
		Umiem zapytać i odczytać pogodę z mapki pogodowej Europy?	What's the weather like in London, Paris, Berlin, Rome, Warsaw? What's the weather like on Tuesday, ...?			
		Umiem wydać polecenie związane z dostosowaniem zachowania do pogody.	Put on your coat/ wellies/ scarf/ gloves. Put on some sun cream/ your sunglasses. Take your umbrella. Don't go outside. Don't hide under the tree. Drink some water.			
12.	U lekarza	Umiem zapytać, „Co się dzieje? i powiedzieć jak się czuję	What's the matter? I'm cold. I'm hot. I've got a headache. I've got toothache. I've got a runny nose.	Edukacja społeczna Edukacja przyrodnicza	2.3.c 2.3.d 2.4 2.6 2.7	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
			My tummy hurts. My leg hurts. I feel sick. I feel dizzy.			
13.	W Londynie	Rozpoznaję i nazywam znane miejsca i symbole związane z Londynem.	Oxford Street, pamiątki, Abbey Road, Emirates Stadium, szkoła angielska, budynek parlamentu	Edukacja plastyczna Edukacja techniczna Edukacja muzyczna	2.1 2.3 2.7	

Treści edukacji komputerowej w klasie drugiej zostały poszerzone głównie w obszarze formatowania tekstów, wzbogacania tekstu o grafikę, tworzenia nowych folderów oraz umiejętności korzystania z zasobów Internetu. Pomocą w realizacji treści mogą być quizy interaktywne ćwiczące sprawne posługiwanie się klawiaturą przewidziane do realizacji w klasie pierwszej oraz na początku klasy drugiej.

Edukacja komputerowa kl. 2

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIEJETNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
1.	Zaczarowany Ołówek wita w pracowni komputerowej	Utrwalam zasady pracy z komputerem i zachowania się w pracowni komputerowej Korzystam z płyty cd, dvd, pendrive'a i wiem, gdzie umieścić je w komputerze, by odczytać zawarte na nich informacje Wiem, do czego służy drukarka, mikrofon, głośniki, słuchawki i skaner	Przypomnienie regulaminu pracowni komputerowej Poznanie nośników pamięci zewnętrznej (płyta CD-ROM, DVD, pendrive) oraz ich przeznaczenia Poznanie urządzeń zewnętrznych współpracujących z komputerem (drukarka, mikrofon, głośniki, słuchawki, skaner) oraz ich funkcji	Edukacja polonistyczna, techniczna	8.5.a	
Przykłady prac: - wzbogacenie regulaminu pracowni komputerowej o wspólnie ustalone zasady pracy - ujęcie zasad w postaci symboli, piktogramów						
2.	Zaczarowany Ołówek odkrywa tajemnice komputera	Znam określenia: plik, folder i wiem, jak jest różnica między plikiem a folderem Rozpoznaję, wskazuję i nazywam przykładowe ikony plików tekstowych i graficznych Zapisuję stworzony dokument w miejscu wskazanym przez nauczyciela	Przeglądanie zasobów komputera korzystając z aplikacji Mój komputer. Poznanie różnic między plikiem a folderem oraz przykładowych ikon plików tekstowych i graficznych. Zapisywanie dokumentów we wskazanym przez nauczyciela	Edukacja polonistyczna	8.1	

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
		Odnajduję, otwieram i odczytuję zapisany przez siebie plik Tworzę nowy folder i przenoszę pliki z jednego folderu do drugiego Usuwać zbędny plik lub folder.	miejscu, odnajdowanie zapisanych plików. Tworzenie nowych folderów i przenoszenie plików między folderami metodą przeciągania, usuwanie plików			
3.	Zaczarowany świat kolorów	Utrwalam umiejętność posługiwania się narzędziami programu Paint wykonując różne prace graficzne Zmieniam rozmiar obrazu, przycinam go, przenoszę, obracam, przyczucam, usuwam zaznaczony fragment; rysuję linie krzywe Koloruję rysunki z zastosowaniem kolorów niestandardowych Umieszczam napisy na wykonanym rysunku Zmieniam rodzaj, krój i kolor czcionki w napisach	Posługiwanie się podstawowymi narzędziami programu graficznego Paint poznanymi w klasie I: wypełnienie kolorem, ołówki, pędzel, linia, lupa, gumka, prostokąt, elipsa, aerograf Poznanie operacji zmiany rozmiaru obrazu, obracania, przyczucania, przycinania, przenoszenia, rysowania krzywych. Tworzenie kolorów z użyciem narzędzia: Definiuj kolory niestandardowe Dołączanie napisów do wykonanych rysunków; użycie narzędzia Tekst	Edukacja plastyczna, matematyczna, Polonistyczna, przyrodnicza	8.1 8.4.b 8.4.a	
Przykłady prac: „Moje wakacyjne wspomnienie” - utrwalenie poznanych narzędzi programu Paint „Jesienne drzewa” – rysowanie liści, powiększanie/pomniejszanie, kopiowanie, obracanie „Budowanie wieży” – rysowanie wieży/piramidy z figur geometrycznych różnej wielkości i w różnym położeniu „Lustreczko, powiedz przecie...” - rysowanie różnych wzorów, modeli w odbiciu lustrzanym „Idą święta” - rysowanie choinek z wykorzystaniem powiększania i pomniejszania trójkątów „Świat motyli” – tworzenie obrazu motyla poprzez kopiowanie, obracanie jego połowy (tworzenie symetrycznego rysunku)						

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIEJĘTNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
„Podwodny świat” – rysowanie modeli ryb przy użyciu linii krzywych						
4.	Świat liter i słów	<p>Doświadczam umiejętności posługiwania się klawiaturą</p> <p>Utrwalam poznane umiejętności pracy z edytorem tekstu wykonując prace o różnej tematyce</p> <p>Wykorzystuję narzędzia edytora tekstu:</p> <p>Wyrównaj tekst do lewej/ prawej krawędzi strony, do środka w poziomie, wyjustuj</p> <p>Wycinam, wklejam, przenoszę wskazane fragmenty tekstu</p> <p>Dokonyuję poprawek w tekście poprzez usuwanie zbędnych liter lub dopisywanie brakujących</p> <p>Prawidłowo rozmieszczam znaki interpunkcyjne w tekście (bez spacji po wyrazie)</p> <p>Dołączam do swojej pracy tekstowej samodzielnie wykonany rysunek w programie Paint lub wyszukany clipart</p> <p>Korzystam z narzędzia autokształty</p>	<p>Praca z edytorem tekstu - przypomnienie narzędzi i umiejętności poznanych w klasie I (<i>patrz Treści kl.I</i>)</p> <p>Ćwiczenia w formatowaniu tekstów z użyciem narzędzia Wyrównywanie tekstu.</p> <p>Wycinanie, wklejanie lub przenoszenie fragmentów tekstu.</p> <p>Usuwanie z wyrazów lub dopisywanie w nich pojedynczych znaków.</p> <p>Właściwe rozmieszczanie w tekście znaków interpunkcyjnych.</p> <p>Wprowadzanie do tekstu elementów graficznych wykonanych samodzielnie w programie graficznym Paint.</p> <p>Wzbogacanie tekstu o grafikę poprzez korzystanie z narzędzia: Autokształty, Clipart</p>	Edukacja plastyczna, matematyczna, polonistyczna, społeczna	8.1 8.4.a 8.4.b	
<p>Przykłady prac:</p> <p>„Walentynki” – wykonanie kartki walentynkowej dla wybranej osoby</p> <p>„Klasowy kalendarz urodzinowy” - wykonanie kartki z kalendarza z datą swoich urodzin, dołączenie informacji o sobie w postaci krótkiego tekstu lub rysunku</p>						

L.P	TEMATYKA	MOJA WIEDZA /UMIĘTNOŚCI/POSTAWA:	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PRZENIKANIE EDUKACJI	PKT PODSTAWY	UWAGI
„Urodzinowe zaproszenie” – zaprojektowanie zaproszenia dla kolegi lub koleżanki „Laurki dla mamy/taty” z okazji ich święta Zaprojektowanie okładki do wybranej lektury						
5.	Świat Internetu	Znam różnicę pomiędzy przeglądarką a wyszukiwarką internetową Posługuję się wyszukiwarką w celu odnalezienia w Internecie potrzebnych informacji i grafik Zapisuję grafikę na dysku Przechodzę między stronami za pomocą aktywnych elementów strony internetowej	Poznanie różnicy między przeglądarką internetową a wyszukiwarką internetową. Wyszukiwanie informacji i grafiki w sieci, zapisywanie grafiki na dysku. Rozpoznawanie na stronie WWW aktywnych elementów (tj. hiperłącza)	Edukacja plastyczna, matematyczna, polonistyczna, przyrodnicza, społeczna, techniczna	8.1 8.3.a 8.3.b 8.5.b 8.5.c	
Przykłady zadań: - wyszukanie grafiki do prezentacji multimedialnych i prac tekstowych						
6.	Gry i zabawy z Zaczarowanym Ołówkiem	Uruchamiam wskazane programy edukacyjne i wykonuję umieszczone tam zadania Wykorzystuję programy edukacyjne do zdobywania, utrwalania i sprawdzania swojej wiedzy Wykonuję zadania umieszczone na platformie	Korzystanie z programów edukacyjnych zamieszczonych na płytach CD-ROM i dostępnych w Internecie. Wykorzystanie gier edukacyjnych do pogłębienia, poszerzenia i sprawdzenia swojej wiedzy (puzzle, labirynty, memory, krzyżówki, tangramy, rebusy, ćwiczenia orograficzne itp.)	Edukacja polonistyczna, techniczna, społeczna, przyrodnicza, matematyczna	8.1 8.2	
Przykłady programów do wykorzystania: „Klik uczy czytać”, „Klik uczy ortografii”, „Sam czytam”, „Sam piszę”, „Klik uczy w zielonej szkole”, „Matematyczne przygody”, „Wirtualna szkoła. Matematyka”, „Klik uczy zasad ruchu drogowego”, gry edukacyjne dla dzieci dostępne w Internecie						

Rozdział II

Komentarz metodyczny do szablonów psychologicznych

Szablony psychologiczne

Podobnie jak w klasie pierwszej, w ramach obudowy dydaktycznej do klasy drugiej nauczyciele mogą wykorzystać szablony diagnostyczne poświęcone diagnozowaniu i trenowaniu kompetencji społecznych uczniów. Jeszcze raz podkreślamy, że są to narzędzia przygotowane w taki sposób aby nauczyciel, nie będący psychologiem mógł z nich korzystać i wyciągać wnioski pomocne do dalszej pracy. Uczniom klas drugich szczególnie dedykowane są szablony:

- szablon diagnostyczny nr 3 dotyczący **inteligencji emocjonalnej - nazywanie, rozpoznawanie i wyrażanie emocji dla uczniów klas drugich,**
- szablon diagnostyczny nr 5 dotyczący **empatii dla uczniów klas drugich,**
- szablon diagnostyczny nr 11 dotyczy **autoprezentacji i radzenia sobie z lękiem społecznym (nieśmiałością) dla uczniów klas drugich.**

Dodatkowo nauczyciel może korzystać z szablonów przygotowanych do całego etapu edukacyjnego 1-3 według zaobserwowanych potrzeb. Są to:

- szablon diagnostyczny nr 6 dotyczy **radzenia sobie ze stresem,**
- szablon diagnostyczny nr 7 dotyczy **zachowań agresywnych i rozwiązywania konfliktów,**
- szablon diagnostyczny nr 8 dotyczący **budowy poczucia własnej wartości,**
- szablon diagnostyczny nr 9 dotyczący **komunikowania się i asertywności,**
- szablon diagnostyczny nr 14 dotyczy **pracy w grupie,**
- szablon diagnostyczny nr 16 dotyczy **kreatywnego i miękkiego myślenia.**

Poniżej omówione zostaną dwa wybrane szablony. Jednym z szablonów diagnostycznych do klasy drugiej jest szablon poświęcony autoprezentacji i radzeniem sobie z lekiem społecznym (nieśmiałością). W drugiej klasie coraz większego znaczenia nabiera umiejętność komunikacji, samoregulacji emocji oraz budowania pozytywnego wizerunku. We wstępie do szablonu czytamy: „Uczniowie już się znają, znają swojego nauczyciela oraz otoczenie szkolne. Mieli już okazję występować na forum klasy, często również na forum szkoły i przed rodzicami. Z wieloma nowymi dla nich jeszcze rok temu sprawami już się oswoili. Mimo to, nadal duża liczba uczniów może mieć trudności w mówieniu o sobie, występowaniu przed publicznością. Dlatego warto kontynuować trening tej kompetencji w bezpiecznych, niezmiennych warunkach, jakim jest przynależność do społeczności szkolnej i klasowej.” (Szd/2/11) Podobnie jak w klasie pierwszej, szablon zawiera dwa rodzaje ćwiczeń/aktywności: diagnozujące oraz kształtujące czy trenujące daną umiejętność. W przypadku omawianego szablonu nauczyciel może zorganizować z uczniami następujące interakcje:

Ćwiczenie: „Moje wakacje”

Nauczyciel prosi uczniów, by na wyznaczony wcześniej dzień przynieśli zdjęcia lub przedmioty związane z ich wakacjami. Mogą dotyczyć wakacji, które się jeszcze nie wydarzyły, o których uczeń marzy. Zadanie polega na przedstawieniu wybranych wakacji na forum klasy. W trakcie zadania nauczyciel zwraca uwagę, którzy uczniowie bez problemu realizują to zadanie, którym sprawia pewne trudności, a którzy nie podejmują próby przedstawienia swoich wakacji w grupie. Następnie swoje obserwacje zamieszcza w arkuszu diagnostycznym nr 11.1. **Obserwując uczniów nauczyciel zwraca uwagę na następujące wskaźniki:**

- **umiejętność opanowana** - uczeń/uczennica chętnie bierze udział w ćwiczeniu, żywo gestykuje, utrzymuje kontakt wzrokowy, mówi głośno i wyraźnie;
- **umiejętność częściowo opanowana** – uczeń/uczennica bierze udział w ćwiczeniu, jednak towarzyszy temu jeden lub kilka z takich objawów jak: ograniczona gestykulacja, trudności z utrzymaniem kontaktu, mówi dość cicho i jest wyraźnie skrępowany(a), może wystąpić zaczerwienienie twarzy, zasapania czy drżący głos;
- **umiejętność wymagająca ćwiczeń** - uczeń/uczennica odmawia udziału w ćwiczeniu, nie nawiązuje kontaktu wzrokowego ani z nauczycielką ani z uczniami, mogą wystąpić

wskaźniki somatyczne silnego zdenerwowania tj mocne zaczerwienienie twarzy, przyspieszony oddech, jak również płacz.

Sytuacją diagnozującą stopień opanowania umiejętności autoprezentacji oraz radzenia sobie z wystąpieniami przed szerszym forum są również szkolne przedstawienia. Nauczyciel obserwuje zachowanie poszczególnych uczniów podczas realizowanego w trakcie roku szkolnego przedstawienia, w które zaangażowani są wszyscy uczniowie. Już sam moment przygotowań do przedstawienia daje nauczycielowi okazję do zaobserwowania różnych zachowań i reakcji uczniów. Obserwacje zamieszcza w arkuszu diagnostycznym nr 11.3. (stanowi on część Karty Rozwoju Ucznia).

W zależności od wyników obserwacji nauczyciel może podjąć decyzję czy trening danej umiejętności podejmie z całą klasą czy z określoną grupą uczniów. Jedną z propozycji ćwiczeń kształtujących omawiane umiejętności jest ćwiczenie:

„Przedstawiam swojego kolegę”

Uczniowie losują karteczki z wizerunkami zwierząt poznawanych w ramach edukacji przyrodniczej. Szukają swojej pary – dziecka, które wylosowało takie samo zwierzę. W parach rozmawiają o tym, co lubią robić w czasie wolnym. Następnie na forum klasy opowiadają o hobby swojego kolegi z pary.

Dzięki takim ćwiczeniom, często poprzedzonymi etapem pracy w parach uczniowie mogą rozwijać umiejętności komunikacyjne, wzmacniają pewność siebie i po pracy w małej grupie lepiej radzą sobie z opanowaniem tremy na forum całej klasy.

W klasie drugiej nauczyciel jest również bardziej świadomy mocnych stron poszczególnych dzieci. Może więc budować ich pewności siebie wykorzystując różne talenty: dzieci, którym trudniej od razu odnaleźć się na scenie mogą okazać się autorami i pomysłodawcami scenografii czy kostiumów. Należy pamiętać, aby podkreślić imiennie ich zaangażowanie w przedstawienie nawet jeśli nie brali w nim udziału jako aktorzy. W ten sposób budujemy ich wiarę w siebie i być może uda nam się zaangażować dzieci następnym razem w innych rolach.

Kolejnym szablonem wartym omówienia, a dedykowanym uczniom klas drugich jest szablon poświęcony inteligencji emocjonalnej. W programie „Zaczarowany ołówek” ten aspekt

jest szczególnie ważny i w każdej klasie nauczyciel ma do dyspozycji szablon diagnozujący i kształtujący różne aspekty inteligencji emocjonalnej. W klasie pierwszej, jak pamiętamy, były to różne karty obrazkowe, quizy interaktywne oraz kostka emocji. Tym razem nauczyciel może wykorzystać m.in:

Ćwiczenie: „Dokończ historię”

Nauczyciel rozmieszcza w sześciu różnych miejscach sali obrazki przedstawiające ekspresję podstawowych stanów emocjonalnych (radość, strach, smutek, złość, zdziwienie, wstręt), a uczniowie stają w grupie na środku. Następnie nauczyciel czyta na głos krótkie historyjki, a zadaniem uczniów jest ich dokończenie poprzez ustawienie się w wybranym miejscu sali, adekwatnie do treści opowiadania:

- Michał wspiął się na wysoką skałę i nie umiał z niej zejść. Bardzo się wtedy (przestraszył).
- Zuzia dostała na urodziny wymarzony rower. Była z tego powodu bardzo (szczęśliwa).
- Adrian zachorował w dniu szkolnej wycieczki i musiał zostać w domu. Był z tego powodu ... (smutny).
- Kasia wyszła do ogródka, żeby zawołać swojego kotka. Na jej zawołanie przybiegł kot z ogonem pomalowanym na zielono. Kasia była tym bardzo (zaskoczona).
- Młodszy brat zepsuł Ani jej pracę plastyczną, nad którą bardzo długo pracowała. Była z tego powodu ... (zagniewana).
- Podczas przerwy szkolnej Jaś wgryzł się w swoje jabłko. W miejscu ugryzienia zobaczył wielkiego robala. Poczuł wtedy ... (wstręt).

W trakcie zabawy nauczyciel zwraca uwagę na to, którzy uczniowie bez problemu samodzielnie realizują to zadanie, a którym sprawia to trudności. Swoje obserwacje zamieszcza w arkuszu diagnostycznym nr 3.1 (stanowi część Karty Rozwoju Ucznia).

Ćwiczenie: „Historyjki obrazkowe”

Każdy uczeń za pośrednictwem komputera rozwiązuje zadanie polegające na uszeregowaniu we właściwej kolejności różnych sytuacji przedstawiających przyczyny pojawienia się określonego stanu emocjonalnego. Przeglądając prace uczniów nauczyciel zwraca uwagę na to, którzy uczniowie niemal bezbłędnie realizują to zadanie, którzy czasami popełniają

błędy, a którzy słabo radzą sobie z zadaniem. Gra komputerowa polega na ułożeniu we właściwej kolejności obrazków przedstawiających przyczyny pojawienia się różnych stanów emocjonalnych. Instrukcja: Ułóż we właściwej kolejności przedstawione na ekranie rysunki, tak żeby tworzyły historyjkę opowiadającą o pojawieniu się różnych stanów emocjonalnych. Swoje obserwacje zamieszcza w arkuszu diagnostycznym nr 3.3. (stanowi część Karty Rozwoju Ucznia).

W ramach treningu nauczyciel może zorganizować:

Ćwiczenie: „Katalog emocji”

Na początku każdy uczeń indywidualnie wycina z gazet różne zdjęcia ludzkich twarzy. Następnie w parach, z kolegą z ławki, starają się opisać, jakiego rodzaju ekspresja widoczna jest na kolejnych zdjęciach oraz czym może być spowodowana. W kolejnym etapie tworzą klasowy katalog emocji - segregują zdjęcia (miny wesołe, smutne, przestraszone itd.) i przyklejają je na dużych kolorowych kartonach wg wskazanych grup: żółty karton - radość, czerwony - złość, czarny - smutek, biały - strach, brązowy - wstręt, zielony - zdziwienie, szary - pozostałe emocje.

Omówione szablony pokazują, że zarówno sytuacje diagnozujące, jak i trenujące określoną umiejętność to naturalne sytuacje szkole, które łatwo połączyć z realizowanym materiałem i zintegrować z różnymi edukacjami (polonistyczna, społeczną, plastyczną, komputerową). Ważna jest tu przede wszystkim uważność nauczyciela i świadoma obserwacja poszczególnych uczniów, monitorowanie poszczególnych umiejętności poprzez szablony obserwacji. To bardziej systemowe podejście do kompetencji społecznych na pewno zaowocuje w dobrym przygotowaniu uczniów do kolejnych etapów edukacyjnych. Proponowany trening tych kompetencji w połączeniu z ideą oceniania kształtującego daje dużą szansę na wychowanie dzieci w poczuciu wiary w siebie, swoją skuteczności i możliwość pokonywania trudności.

A decorative header for a book chapter. It features a light blue background with several white, fluffy clouds. A yellow and black striped bee is flying from right to left, leaving a dashed yellow trail. The title 'Rozdział III' is written in a large, white, rounded font with a black outline.

Rozdział III

Komentarz metodyczny do szablonów ocen kształtujących

W „Przewodniku metodycznym do programu Zaczarowany Ołówek dla klasy pierwszej” zostały szczegółowo opisane i wzbogacone konkretnymi przykładami stosowania te zasady oceniania kształtującego, z którymi nauczyciel rozpoczynał pracę. Były to: cele lekcji w języku ucznia, kryteria sukcesu (zwane popularnie nacobezu) oraz informacja zwrotna. Autorzy programu uważają, że po pierwszym roku realizacji zarówno uczniowie, jak i rodzice są przyzwyczajeni do pracy z wyżej wymienionymi zasadami OK, dostrzegają ich wartość i są gotowi do przejścia do „kolejnego stopnia wtajemniczenia”

W klasie drugiej zachęcamy do zastosowania w pracy z uczniami następnej zasady oceniania kształtującego, jaką jest samoocena oraz ocena koleżeńska. Jest to nie lada wyzwanie dla nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, ale jesteśmy przekonani, że warto podjąć ten wysiłek ze względu na aspekt wychowawczy i kształtowanie poprzez to umiejętności niezwykle pożądaných w dorosłym życiu.

Nauczyciele - praktycy oceniania kształtującego są świadomi tego, że stosowanie oceny koleżeńskiej i samooceny spotyka się z zarzutem stronniczości. Przeczytamy o tym w zeszycie numer 7 wydanym przez Centrum Edukacji Obywatelskiej: „Podstawowym zarzutem wobec oceny koleżeńskiej i samooceny jest brak obiektywizmu. Nauczyciele podkreślają, że uczniowie, oceniając innych, zawsze kierują się sympatiami i antypatiami, więc odwoływanie się do ich opinii to tylko strata czasu. Oczywiście, zarzuty te nie są bezpodstawne - wynikają z długoletniej praktyki szkolnej”¹. Warto się więc zastanowić, co leży u przyczyn takiego myślenia.

¹ http://www.ceo.org.pl/sites/beta.serwisceo.nq.pl/files/news-files/zeszyt_dzielmy7_-_samoocena_i_ocena_kolezenska.pdf

Przecież w dorosłym życiu podlegamy nieustannej ocenie, sami oceniamy i jesteśmy oceniani przez innych. Pracę nauczyciela ocenia nie tylko dyrektor szkoły, ale także rodzice, uczniowie, inni nauczyciele, czasami postronne osoby. Powinniśmy więc już w szkole przygotowywać dzieci nie tylko do formułowania oceny koleżeńskiej, ale również do właściwego sposobu jej odbierania. Tymczasem wielu dorosłych ludzi utożsamia ocenę z krytyką, a przecież nikt z nas nie lubi słuchać o tym, że coś źle zrobił, nie wywiązał się z zadania, czy podjął niewłaściwą decyzję.

Wiele osób ma również ogromne trudności z formułowaniem samooceny. Niektórzy mają niskie poczucie własnej wartości i tym samym skłonności do niskiej samooceny, inni przeciwnie. Psychologowie twierdzą, że wysoka samoocena pozwala utrzymać dobre samopoczucie, wysoką jakość życia, przeświadczenie o własnych zasobach, które są skuteczne w radzeniu sobie z trudnościami codziennego życia. Posiadanie wysokiej samooceny jest źródłem pozytywnych emocji, odczuć odnośnie własnej osoby, ale także wpływa na widzenie świata jako przyjaznego i niezagrażającego. Natomiast przy negatywnej samoocenie człowiek zakłada, że nie jest w stanie poradzić sobie z trudnościami, które go spotykają. Ma negatywny obraz własnej osoby. Poczucie, że jest się gorszym od innych, mającym niskie umiejętności, a nawet - bezwartościowym. Negatywna samoocena powoduje, że człowiek doświadcza wielu negatywnych emocji odnośnie własnej osoby, postrzega innych ludzi jako zagrożenie i źródło nieprzyjemnych uczuć. Świat jawi się jako wrogi i nieprzyjazny². Podobnie w zespole klasowym spotykamy dzieci z niską samooceną i niskim poczuciem własnej wartości, które nie umieją cieszyć się nawet dużym sukcesem oraz takie, które mają wysoką samoocenę lub wręcz przeceniają swoje możliwości.

Aby przekonać się do stosowania oceny koleżeńskiej i samooceny, warto uświadomić sobie, że zgodnie z zasadami oceniania kształtującego ocena taka nie jest wyrażona stopniem czy symbolem. Ocena ta dotyczy **tylko tego, w jakim stopniu** zostały zrealizowane polecenia, zadania, czy inne formy aktywności uczniów, które zostały określone w nacobezu. Nie jest więc niczym innym jak informacją zwrotną- podobną do tej, którą uczeń już w pierwszej klasie otrzymywał od nauczyciela.

² <http://www.psychologia.net.pl/artukul.php?level=725>

Dzieci, które bawią się w szkołę, lubią stawiać stopnie. Wiedzą, że piątka i szóstka to najlepsze stopnie i wszyscy chcą dostawać tylko takie oceny. Czasem rodzi się pokusa, aby stawiać takie stopnie temu, kogo się lubi, a gorsze oceny takim kolegom, których lubi się mniej. Im młodsze dziecko, tym większe jest niebezpieczeństwo, że będzie kierować się sympatią lub antypatią, tym, że coś mu się podoba bardziej, a coś mniej.

Rodzi się więc pytanie: *Jak przygotować uczniów do formułowania oceny koleżeńskiej?* Nauczyciele - praktycy proponują, aby zacząć od wspólnego (nauczyciel i uczniowie) oceniania anonimowych prac poprzez sprawdzanie, w jakim stopniu spełniają kryteria sukcesu. Taka wspólna ocena wzorcowej pracy pozwoli na przeciwieństwo oceny w stosunku do osoby, której dzieci nie znają. Nauczyciel będzie miał możliwość pokazania dzieciom, że oceniają one pracę, nie jej autora.

Następną dobrą radą jest to, aby do pierwszych ocen koleżeńskich wybierać prace z możliwie najprostszym nacobezu. Najlepiej, aby były to dwa, trzy punkty, których realizację można ocenić stosując plusy i minusy. Wtedy sam proces oceny nie zajmie uczniom zbyt dużo czasu, a ustna informacja zwrotna nie będzie trudna do sformułowania. Jeśli uczniowie poradzą sobie z oceną łatwiejszego zadania, a nauczyciel to doceni zyskają pewność, że poradzą sobie z kolejnymi. Rolą nauczyciela będzie tylko doradzanie, wyjaśnianie wątpliwości, wreszcie pochwała uczniów za dobrze wykonane zadanie.

Bardzo ciekawy przykład podaje Anna Staszak. „Dobrym pomysłem może okazać się wywieszony w widocznym miejscu w klasie spis zasad dotyczący przeprowadzania oceny koleżeńskiej. Dzięki temu uczniowie stopniowo uświadamiają sobie sens takiego oceniania.

Np. Uczymy się oceny koleżeńskiej, czyli:

- oceniając siebie i kolegów pomagamy sobie w nauce,
- oceniając bierzemy pod uwagę tylko nacobezu,
- zastanawiamy się, z czym sobie radzimy, z czym mamy problem i próbujemy go rozwiązać,
- przekazujemy sobie informację zwrotną tak, aby nikogo nie ranić”³.

³ http://www.ceo.org.pl/sites/beta.serwisceo.nq.pl/files/news-files/zeszyt_dzielmy7_-_samoocena_i_ocena_kolezenska.pdf

Jest to jedna z propozycji, która może pomóc w ćwiczeniach nad samooceną i oceną koleżeńską, ale nie jest ona uniwersalna. Każdy nauczyciel może dostosować taki zapis do swojej klasy, gdyż pracując drugi rok z grupą dzieci wie już, jaki sposób zapisu będzie najbardziej odpowiedni. Można także zapisać zasady oceny koleżeńskiej w postaci rysunków czy symboli, które wykonają dzieci. Ważne, by był to punkt odniesienia, do którego może nawiązać nauczyciel w sytuacji, kiedy uczniowie będą formułować ocenę koleżeńską w sposób wymagający poprawy.

Trzeba również podkreślić, że wyćwiczenie z dziećmi samooceny i oceny koleżeńkiej wymaga czasu, ale nie jest to z pewnością czas stracony. Można wprowadzać te techniki małymi krokami, np. zacząć od tego, że uczniowie mają znaleźć w pracy kolegi/koleżanki tylko te elementy, które zostały wykonane prawidłowo i zaznaczyć je plusem. Kiedy już uczniowie będą sobie radzić dobrze z tym zadaniem, dodajemy te elementy, które zostały wykonane niepoprawnie lub których brakuje i zaznaczamy je minusem. Ważne jest, aby do pierwszych ćwiczeń wybierać proste zadania, aby każdy uczeń po ich wykonaniu nabrał przekonania, że jest w stanie ocenić pracę kolegi. Zainwestowany czas z pewnością zaowocuje tym, że kiedy uczniowie będą już sprawnie dokonywać oceny koleżeńskiej, nauczyciel zyska czas, gdyż zaangażuje uczniów do tego, co poprzednio robił sam. Zastosowanie oceny koleżeńkiej podczas sprawdzenia pracy domowej angażuje wszystkich uczniów. Tymczasem kiedy nauczyciel sprawdza pracę domową sam, spora liczba dzieci nie jest w to zaangażowana.

Oczywiście, żeby uczeń mógł prawidłowo ocenić pracę domową kolegi/koleżanki, musi znać i rozumieć nacobezu. Autorzy programu Zaczarowany Ołówek uważają, że zadawanie każdej pracy domowej wymaga podania kryteriów sukcesu. Tak więc zamiast polecenia: „*Naucz się na jutro pięknie czytać tekst ze strony...*” uczniowie powinni usłyszeć, jakie są kryteria „*pięknego czytania*”, np. przeczytasz tekst płynnie, całymi zdaniami, przeczytasz prawidłowo wszystkie wyrazy, zastosujesz podczas czytania wszystkie znaki przestankowe.

Po lekcji języka angielskiego uczniowie zamiast polecenia: „Opiszę w kilku zdaniach mojego kolegę” otrzymać mogą takie kryteria sukcesu pracy domowej:

- Przedstawisz swojego kolegę za pomocą zdania: This is ...,
- napiszesz, skąd pochodzi używając zdania: He's /She's from...;

- napiszesz, w co jest ubrany używając zdania: He's/She's wearing...
- użyjesz w opisie minimum 3 nazw poznanych ubrań.

Nauczyciele realizujący program Zaczarowany Ołówek w klasie drugiej będą mieć do dyspozycji szablony ocen kształtujących, z których będą mogli skorzystać w codziennej pracy. Szablony te zostały umieszczone na stronie projektu na platformie Moodle, której funkcje zostały szczegółowo omówione w przewodniku dla klasy pierwszej. Nauczyciele otrzymują gotowe narzędzia w postaci instrukcji sporządzania nacobezu i informacji zwrotnej. Mogą wykorzystać je od razu w pracy z uczniem lub zmodyfikować w zależności od potrzeb. Poniżej zamieszczony został przykładowy szablon oceny kształtującej dotyczący zadań tekstowych w ramach edukacji matematycznej.

Szablon oceny kształtującej do edukacji matematycznej - zadania tekstowe

Pierwsze dwa elementy oceny kształtującej zostały zawarte w poniższej tabeli. Nauczyciel, oceniając ucznia, kolorowymi markerami zakreśla stopień opanowania poszczególnych umiejętności.

- **na zielono** - uczeń w pełni opanował umiejętności,
- **na czerwono** - uczeń nie opanował umiejętności,
- **na żółto** - uczeń częściowo opanował umiejętności.

Pozostałe dwa elementy oceny kształtującej nauczyciel sporządza, podkreślając właściwe dla ucznia określenia.

Nacobezu:

Znam części, z których składa się zadanie tekstowe.

Wskazuję części zadania tekstowego.

Dokładnie czytam zadanie tekstowe.

Analizuję treść zadania tekstowego.

Opisuję własnymi słowami jaka jest treść zadania tekstowego.

Przedstawiam sytuację z zadania tekstowego za pomocą liczmanów.

Przedstawiam rozwiązanie zadania tekstowego za pomocą działań matematycznych.

Samodzielnie redaguję odpowiedź na pytanie.

Sprawdzam rozwiązanie z treścią zadania.

Układam zadanie tekstowe do: ilustracji, pytania, odpowiedzi.

Układam zadanie tekstowe do działania matematycznego.

Układam zadanie tekstowe do informacji zawartych w tabeli lub na wykresie.

Samodzielnie rozwiązuję proste zadania tekstowe.

Samodzielnie rozwiązuję zadania tekstowe z jedną niewiadomą.

Samodzielnie rozwiązuję zadania typu o ile więcej, o ile mniej.

Samodzielnie rozwiązuję zadania typu ile razy więcej, ile razy mniej.

Samodzielnie rozwiązuję trudniejsze zadania tekstowe.

Przekształcam zadania z wykorzystaniem działań odwrotnych.

Rozwiązuję zadania tekstowe związane z obliczeniami pieniężnymi.

Rozwiązuję zadania tekstowe związane z obliczeniami zegarowymi.

Rozwiązuję zadania tekstowe związane z długością.

Rozwiązuję zadania tekstowe związane z wagą i ciężarem.

Rozwiązuję zadania tekstowe związane z pojemnością.

Jak to poprawić?

- Przeczytaj ze skupieniem zadanie tekstowe, a następnie opisz rodzicom lub koledze jego treść własnymi słowami tak, jakbyś zadawał/zadawała zagadkę.
- Zaproś do zabawy, kogoś dorosłego lub kolegę albo koleżankę. Przygotujcie kasztany, klocek, kredki itp. Bawcie się w liczenie ile kasztanów masz ty, ile kolega lub koleżanka. Ile kasztanów macie razem?
- Zaproś do zabawy dwie osoby. Jedna osoba niech głośno czyta zadanie. Dwie pozostałe uważnie słuchają i mówią STOP wtedy, kiedy usłyszą informację, które należy zapisać za pomocą liczb lub znaków: +, -, =. Na końcu dwie osoby, które słuchały tekstu, sprawdzają, czy ich rozwiązania są takie same.
- Jeśli masz trudności z ułożeniem odpowiedzi do zadania tekstowego to zawsze podkreślaj kolorowym mazakiem pytanie, na które masz odpowiedzieć. Poproś kogoś, aby podpowiedział ci od jakich słów powinieneś zacząć układanie odpowiedzi.
- Zaproś do zabawy rodziców lub rodzeństwo. Popatrz na pokój i ułóż zadanie matematyczne, np. Ile nóg mają wszystkie meble w pokoju? Ile książek jest na obu półkach? Policzcie razem i znajdźcie odpowiedź na pytanie.

- W trakcie zakupów licz ile owoców kupili rodzice, ile warzyw, ile kupili wszystkich artykułów razem.
- Wrzuć do pudełka 30 klocków. Zaproś do zabawy przyjaciół lub rodzeństwo, wyciągajcie kilka klocków z pudełka. Policzcie ile klocków masz ty, ile twoje rodzeństwo i ile klocków zostało w pudełku.
- Zaproś do zabawy kilkoro znajomych. Pobawcie się w sklep, kupujcie po kilka artykułów. Dodawajcie ich ceny i mówicie ile trzeba zapłacić za zakupy. Obliczcie ile należy wydać reszty, jeśli płacicie banknotem o większym nominale.
- Obserwuj swoje otoczenie. Policz ile domów jest po jednej stronie ulicy, ile po drugiej. Ile wszystkich domów razem jest przy ulicy.
- Jeśli masz problem z obliczeniami związanymi upływem czasu skonstruuj zegar z tektury, korka i pinezki i ilustruj upływ czasu na tym zegarze. Licz godziny i minuty przesuając jego wskazówki.
- Pobaw się z rodzicami w obliczanie ile godzin rodzice byli w pracy, ile czasu zajęły wam zakupy, ile czasu jechaliście samochodem.

W jakim kierunku pracować?

- Dokładanie zaplanuj i przygotuj z kimś dorosłym np. sałatkę owocową. W tym celu znajdźcie przepis, zróbcie zakupy, przygotujcie danie zgodnie z instrukcją. Na końcu dokonajcie obliczeń typu: *Jaki był koszt przygotowania sałatki? Ile ważyły wszystkie produkty? Ile produktów znalazło się w sałatce?* itp.
- Przygotuj dla swoich domowników konkurs matematyczny, który będzie się składał z kilku etapów. Zaplanuj atrakcyjną nagrodę dla zwycięzcy.
- Przygotuj sobie liczmany lub kredki lub klocki. Poproś kogoś dorosłego, aby zadawał ci działania matematyczne, a ty ilustruj je za pomocą liczmanów lub kredek.
- Zapytaj wszystkich kolegów i koleżanki w swojej klasie w jakim urodzili się miesiącu. Narysuj tabelę i zapisz w niej uzyskane odpowiedzi. Oblicz, ile osób urodziło się w poszczególnych miesiącach i porach roku.

Nieco inną formę ma szablon oceny kształtującej z edukacji komputerowej.

Szablon oceny kształtującej do edukacji komputerowej - wyszukiwanie informacji w Internecie.

Poniższy szablon może posłużyć nauczycielowi do stworzenia co najmniej 4 informacji zwrotnych dotyczących wyszukiwania informacji w Internecie.

Nacobezu:

Nacobezu jest dostępne na końcu szablonu w formie trzech tabel. Treści programowe z edukacji komputerowej w Innowacyjnym Programie Nauczania Wczesnoszkolnego „Zaczarowany Ołówek” są ułożone spiralnie, a więc treści z klasy II są rozszerzeniem treści z klasy I. Pierwsza tabela dotyczy tylko uruchamiania przeglądarki internetowej (można wykorzystać ją w edukacji komputerowej w klasie I), druga dotyczy wyszukiwania informacji w sieci – czyli informacji, o które uczeń rozszerza swoją wiedzę w klasie II. Trzecia tabela zbiera umiejętności ucznia z klasy I i II. W dwóch ostatnich wierszach tabeli nauczyciel wpisuje w jaki sposób uczeń może poprawić swoje umiejętności oraz jak udoskonalić to co już potrafi. W tym celu nauczyciel może skorzystać z propozycji podanych poniżej lub dopisać własne.

Jak poprawić złe:

- W trakcie lekcji skoncentruj się i zapamiętaj jak najwięcej informacji przekazanych przez nauczyciela, w domu w obecności rodziców lub rodzeństwa uruchom przeglądarkę internetową i spróbuj powtórzyć to, co zapamiętałeś z lekcji. Opowiedz członkom rodziny o tym, co robiliście na lekcji.
- Dwa razy w tygodniu otwieraj stronę internetową twojej szkoły lub twojego miasta, wpisując jej adres w pasku adresu przeglądarki internetowej. Przeczytaj kilka aktualnych wydarzeń i wracaj do strony głównej używając przycisku wstecz.
- Aby poćwiczyć sprawne poruszanie się po stronach internetowych, codziennie wyszukaj jeden przepis na ulubiony deser. Włącz wyszukiwarkę internetową, np. google, wpisując adres strony internetowej www.google.pl, w polu wyszukiwania wpisz np. przepisy na deser. Włącz jedną z wyszukanych stron i poszukaj na niej ulubionego przysmaku.

- Aby poćwiczyć wyszukiwanie zdjęć i grafiki w Internecie, poszukaj zdjęć swoich ulubionych zwierząt. Stwórz na dysku komputera folder –album z takimi zdjęciami.

Jak udoskonalić:

- Wraz z kolegami lub rodzeństwem pobawcie się w poszukiwanie informacji o ulubionym piosenkarzu, sportowcu, aktorze. Zadajcie pytanie o swoim idolu, a kolejna osoba musi na nie odpowiedzieć w ciągu pięciu minut. Informacje musi uzyskać z Internetu.
- Wyszukaj informacje o innych szkołach w twoim mieście i okolicy. Sprawdź, jakie dodatkowe zajęcia są w nich organizowane, o której zaczynają się lekcje, jakie sukcesy ostatnio odnieśli uczniowie.
- Jeśli wybierasz się na jakiś wyjazd lub wakacje, sprawdź razem z rodzicami w Internecie jaka pogoda będzie w miejscu waszego odpoczynku.
- Korzystając ze zdjęć satelitarnych dostępnych w Internecie popatrz na swoje miasto z góry. Odnajdź szkołę, do której chodzisz i ulicę, przy której mieszkasz.

		Imię i nazwisko: _____			
To już potrafię!		Uruchamiam przeglądarkę internetową.			Nad tym muszę popracować!
		Wiem z czego składa się adres strony internetowej.			
		Wpisuję adres strony internetowej we właściwe miejsce.			
		Przeoglądam otwartą stronę i wyszukuję na niej potrzebne informacje.			
		Używam przycisków wstecz i dalej.			
Jak poprawić?					
Jak udoskonalić?					

	Imię i nazwisko: _____		
To już potrafię!		Odróżniam przeglądarkę internetową od wyszukiwarki.	
		Posługuję się wyszukiwarką internetową w celu wyszukania informacji w sieci.	
		Posługuję się wyszukiwarką internetową w celu wyszukiwania grafiki w sieci.	
		Zapisuję wyszukaną grafikę na dysku.	
		Rozpoznaję aktywne elementy na stronie internetowej.	
		Wiem, co oznacza pojęcie link/hiperlink.	
		Przechodzę między stronami za pomocą aktywnych elementów strony internetowej.	
	Nad tym muszę popracować!		
Jak poprawić?			
Jak udoskonalić?			

	Imię i nazwisko: _____		
To już potrafię!		Uruchamiam przeglądarkę internetową.	
		Wiem, z czego składa się adres strony internetowej.	
		Wpisuję adres strony internetowej we właściwe miejsce.	
		Przeglądam otwartą stronę i wyszukuję na niej potrzebne informacje.	
		Używam przycisków wstecz i dalej.	
		Odróżniam przeglądarkę internetową od wyszukiwarki.	
		Posługuję się wyszukiwarką internetową w celu wyszukania informacji w sieci.	
		Posługuję się wyszukiwarką internetową w celu wyszukiwania grafiki w sieci.	
		Zapisuję wyszukaną grafikę na dysku.	
		Rozpoznaję aktywne elementy na stronie internetowej.	
		Wiem, co oznacza pojęcie link/hiperlink.	
		Przechodzę między stronami za pomocą aktywnych elementów strony internetowej.	
Jak poprawić?			Nad tym muszę popracować!
Jak udoskonalić?			

A na koniec ewaluacja własnej pracy

Istnieje wiele różnych definicji ewaluacji, mniej lub bardziej skomplikowanych. Najbliższa nam jest ta, która tłumaczy to pojęcie w sposób łagodny i przyjazny nauczycielowi. Na stronie internetowej <http://www.nauczycielbadacz.pl/action/actual/322> znajdziemy taką definicję, która mówi, że ewaluacja „jest zaproszeniem do rozwoju osobistego nauczyciela i szkoły jako organizacji. Jest zorganizowaną refleksją nad wartością działań - moich - nauczycielskich, naszych jako zespołu. (...) Człowiek, nauczyciel, ale także instytucja rozwija się reflektując nad własną pracą.⁴ Badania pokazują, że ewaluację własnej pracy deklaruje znakomita większość nauczycieli. W materiałach z XIX Krajowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej „Polska edukacja w świetle diagnoz prowadzonych z różnych perspektyw badawczych” czytamy, że tylko 1% badanych nauczycieli przyznaje, że nie podejmuje ewaluacji własnych działań. 72% badanych deklaruje, że prowadzi ewaluację systematycznie. Przedmiotem ewaluacji najczęściej są: skuteczność stosowanych metod nauczania (66%); efekty procesu kształcenia: osiągnięcia uczniów (33%) oraz sposób oceniania (27%).⁵ Refleksyjny i świadomy nauczyciel musi regularnie ewaluować jakość swojej pracy, aby doskonalić metody pracy i dostosowywać je do potrzeb i możliwości uczniów, z którymi pracuje. W artykule Ewaluacja pracy nauczyciela a ocenianie kształtujące czytamy, że „samoewaluacja nauczyciela będąca podstawą do ewentualnej transformacji własnej praktyki i pracy szkoły” ma najwyższą wartość, która wpływa na rozwój placówki.⁶

Jak może dokonać ewaluacji własnej pracy nauczyciel realizujący program Zaczarowany Ołówek?

Jedną z propozycji może być sporządzenie check-listy, na której nauczyciel odpowie sobie na pytania dotyczące stosowania przez niego zasady oceniania kształtującego. Oto przykładowe pytania, które stanowią tylko naszą propozycję. Każdy refleksyjny nauczyciel, a mamy nadzieję, że tacy nauczyciele są realizatorami programu ZO, może taką listę zmodyfikować. Pamiętać jednak należy, że powinno znaleźć się na niej odniesienie do kluczowych zasad oceniania kształtującego, np.:

⁴ <http://www.nauczycielbadacz.pl/action/actual/322>

⁵ http://www.ptde.org/file.php/1/Archiwum/XIX_KDE/pdefy/Kolodziejczyk_2013.pdf

⁶ http://www.ptde.org/file.php/1/Archiwum/XVII_KDE/pedeefy/Oplocka_2.pdf

- Czy określłam cele lekcji i formułuję je w języku zrozumiałym dla ucznia?
- W jaki sposób podaję uczniom cele lekcji?
- W jaki sposób upewniam się, że uczniowie rozumieją cele lekcji?
- W jaki sposób podsumowuję lekcje?
- Czy odwołuję się do posiadanej przez uczniów wiedzy?
- W jaki sposób ustalę kryteria oceniania, czyli to, co będę brał pod uwagę przy ocenie pracy ucznia?
- Do jakich sytuacji edukacyjnych używam nacobezu?
- Czy stosuję się do tych kryteriów oceniając pracę uczniów?
- Czy umiem określić różnicę między oceną sumującą i kształtującą?
- W jaki sposób komunikuje się z rodzicami moich uczniów?
- W jaki sposób informuję rodziców o postępach edukacyjnych uczniów?
- W jaki sposób buduję atmosferę uczenia się w zespole klasowym?
- Czy potrafię sformułować pytania kluczowe przed lekcją?
- Czy zadaję moim uczniom pytania, które angażują ich w lekcję?
- Ile czasu daję uczniom do namysłu po zadaniu pytania?
- Jakie formy pracy z uczniem stosuję najczęściej?
- Co robię, aby włączyć wszystkich uczniów w myślenie nad rozwiązywaniem problemów podczas lekcji?
- Czy stosuję czteroelementową informację zwrotną?
- Czy daję moim uczniom i sobie prawo do błędów?
- W jaki sposób wdrażam moich uczniów do samooceny i oceny koleżeńskiej?

Bardzo ciekawą metodę samooceny opisuje w swojej książce „Uczę (się) w szkole” Danuta Sterna. Autorka proponuje ankietę „Pięć strategii”, którą nauczyciele uzupełniają przed i po zastosowaniu w pracy jednej ze strategii OK. Autorka proponuje, aby analizując każdą ze strategii odpowiedzieć sobie w skali od 1 do 5 na takie pytania: *Jak oceniam ważność danego działania dla procesu uczenia się uczniów? Na ile dane działanie jest obecne na moich lekcjach?*

Natomiast przykładowe zagadnienia, poddane refleksji nauczyciela to np.:

- stwarzam atmosferę sprzyjającą uczeniu się, w której są dopuszczalne różne style działania,
- pozostawiam uczniom czas na refleksję na temat tego, czego się nauczyli,
- nie przechodzę dalej, jeśli nie mam pewności, że wszyscy uczniowie zrozumieli dane zagadnienie,
- udzielam uczniom informacji zwrotnej wspierając ich rozwój i motywując do nauki.⁷

Inną propozycją może być zaangażowanie do ewaluacji swojej pracy innych osób, ponieważ to, co wydaje się doskonałe nam, wcale nie musi być takie w opinii innych. Przywołane powyżej badania wskazują, że „wśród nauczycieli prowadzących ewaluację własnej pracy ponad 96% angażuje do współpracy innych nauczycieli”.⁸ Nawet najlepsze narzędzie autoewaluacji może okazać się niewystarczające dla rzetelnego przebiegu badania. Potrzebne jest popatrzenie na problem przez innych uczestników procesu edukacyjnego. Przydatne mogą tu być „miękkie” narzędzia ewaluacji takie jak „krytyczny przyjaciel”. Jest to nauczyciel, który „zbiera informacje od jednego lub więcej uczniów na określony, wskazany temat. Zaczyna się więc od wywiadu osoby z zewnątrz z nauczycielem, a potem na ten sam temat z uczniami. W ten sposób nauczyciel ma wgląd w uczniowski punkt widzenia, który może kontrastować z tym, co sam spostrzega lub sądzi. Ktoś, kto działa jako krytyczny przyjaciel, musi być osobą zaufaną, dysponuje bowiem danymi dotyczącymi obserwowanego i jego uczniów”.⁹ Inną techniką wartą zastosowania może być obserwacja koleżeńska. „Jest to wariant obserwacji wspierającej, kiedy nauczyciele o takiej samej pozycji zawodowej tworzą pary, wzajemnie obserwują swoje lekcje i przekazują partnerowi uwagi dotyczące uczenia się, nauczania, reakcji na trudności w uczeniu się i innych spraw, jakie dzieją się w klasie. Koleżeński charakter obserwacji ma tę zaletę, że toczą się one w atmosferze zaufania i swego rodzaju współzawodnictwa”.¹⁰

Konieczne w przeprowadzeniu ewaluacji staje się także pozyskanie informacji od rodziców, którzy zgodnie z założeniami programu Zaczarowany Ołówek są partnerami i sojusznikami nauczyciela. Aby poznać ich opinię na temat stosowanych metod pracy, sposobu oceniania,

⁷ Sterna D., *Uczę (się) w szkole.*, Warszawa, 2014, CEO

⁸ http://www.ptde.org/file.php/1/Archiwum/XIX_KDE/pdefy/Kolodziejczyk_2013.pdf

⁹ http://www.nauczycielbadacz.pl/data/various/files/narzedzia_badawcze_nb/metody_alternatywne.pdf

¹⁰ tamże

indywidualizacji pracy z uczniem nauczyciel może wybierać spośród wielu narzędzi od znanego wszystkim wywiadu, poprzez identyfikację przeszkód, czy badanie fokusowe. Ta ostatnia metoda polega na zebraniu reprezentatywnej dla całości grupy 6-12 osób i pozyskanie od nich szczegółowych informacji na interesujący nas temat. Badanie fokusowe jest metodą, której stosowanie wymaga odpowiedniego moderowania przebiegu spotkania oraz możliwości utrwalenia wszystkich wypowiedzi za pomocą sprzętu, ale odpowiednio przeprowadzone jest nieocenionym źródłem informacji.

Aby dowiedzieć się, jak uczniowie oceniają pracę nauczyciela w codziennych sytuacjach edukacyjnych, może on zastosować wiele prostych metod, które natychmiast dostarczą mu cennych informacji, np. poczta lub kosz i walizka. Pierwsza polega na tym, że „na dużych kopertach, przyklejonych np. do tablicy, umieszczamy fragmenty zdań, o których dokończenie prosimy uczniów. Ci z kolei, po dopisaniu dalszego ciągu zdania, wkładają kartki do kopert. Przykładowe fragmenty zdań: Atmosfera, która panowała na lekcji... Na zajęciach zmieniłbym... Chcę zaproponować, aby... Cenię... Nie lubię, gdy... Uczniowie nie muszą uzupełniać wszystkich zdań!”¹¹. Kosz i walizka to również narzędzie pozwalające na bardzo szybkie uzyskanie informacji na temat przeprowadzonych zajęć lub zastosowania nowej metody pracy. Na tablicy rysujemy walizkę, obok której piszemy: „*Co ze sobą zabieram?*”. Obok rysujemy kosz i białą plamę. Obok kosza piszemy: „*Co mi się nie przyda?*”, a obok białej plamy piszemy: „*Czego zabrakło?*”.

Na zakończenie kilka dobrych rady dla nauczycieli dokonujących ewaluacji swojej pracy:

- pamiętaj o triangulacji, czyli zadбай o to, aby pozyskać opinie 3 podmiotów na temat badanego problemu.
- stosuj „miękkie” lub alternatywne narzędzia ewaluacji.
- nie przesadzaj z liczbą narzędzi.
- korzystaj z rozwiązań nauczycieli praktyków, którzy mają większe doświadczenie niż Ty :)
- zagłądaj na stronę www.ceo.org.pl, znajdziesz tam mnóstwo przydatnych materiałów.
- wykorzystaj wyniki autoewaluacji do własnego rozwoju zawodowego.

¹¹ tamże

Rozdział IV

Komentarz metodyczny do narzędzi testujących

Podobnie jak w klasie pierwszej, w klasie drugiej nauczyciele realizujący program mają do dyspozycji zestaw narzędzi testujących. Przypominamy, że w założeniach programu test ma pełnić rolę rezultatu, efektu procesu kształcenia w oparciu o różnorodne narzędzia pomiaru (powtarzalność testów w celu badania przyrostu wiedzy). W procesie monitorowania osiągnięć uczniów należy wykorzystywać różnorodne okazje do diagnozy i gromadzenia wyników obserwacji, aby zapewnić uczniom wsparcie, które powinno towarzyszyć procesowi uczenia się. Gotowe testy, jak również możliwość samodzielnej kompilacji zadań pozwala nauczycielowi lepiej zaplanować swoją pracę. Już na początku danego obszaru czasowego czy tematycznego nauczyciel wie, po czym może poznać realizację założonych celów, jakiej wiedzy czy umiejętności oczekuje na końcu realizowanego etapu. Dzięki temu łatwiej jest przygotować nacobezu dla dzieci i określić jasne kryteria sukcesu. Z czasem nawet tak mali uczniowie będą coraz lepiej sami ocenić swoje przygotowanie i to na ile spełniają założone kryteria sukcesu. A co więcej, ucą się oni odpowiedzialności za proces uczenia się decydując czy ucą się na „100%” czy wybierając określone punkty. Od początku wiedzą jednak na co „pani/pan” będą zwracali uwagę i czego się od nich oczekuje. Na tym etapie na pewno wsparciem są dla nich rodzice, którym łatwiej jest towarzyszyć dziecku w codziennych przygotowaniach do zadań domowych czy zadań sprawdzających.

Nauczyciele, którzy po raz pierwszy wezmą do ręki program „Zaczarowany Ołówek” mogą być „przytłoczeni” ilością założonych sytuacji testujących (300 narzędzi dla klas 1-3). Po raz kolejny podkreślamy, że „test” jest tu raczej wyrażeniem parasolowym, na który składa się wiele sytuacji, dających możliwości uzyskania informacji zwrotnej na ile założone cele, metody pracy, podejście nauczyciela do danej grupy jest efektywne. Bez refleksji nad własnym warsztatem pracy czy podejściem do poszczególnych dzieci sukces edukacyjny

jest niemożliwy. Nauczyciel sam decyduje z jakich narzędzi i jak często chce korzystać. Ma do wyboru szeroki wachlarz możliwości. Narzędziami testującymi w niniejszym programie są:

- obserwacja, szablon, karta diagnostyczna (Karta Rozwoju Ucznia),
- karta pracy, test zadań otwartych, zamkniętych, niedokończonych zdań, stawiania pytań, udzielania odpowiedzi itp.,
- zadania służące samoocenie i ocenie koleżeńskiej – gry i zabawy, zadania tworzone przez samych uczniów w oparciu o podane nacobezu (*peer education/checking*),
- scenki sytuacyjne,
- quizy edukacyjne, gry dydaktyczne,
- zadania prowadzone metodą projektu, konkursy itp.,
- prace plastyczne lub techniczne.

W klasie drugiej nauczyciel może wykorzystać 100 narzędzi testujących, w tym w ramach edukacji:

- polonistycznej - 20 arkuszy testowych,
- matematycznej - 28 arkuszy testowych,
- język angielski – 15 arkuszy testowych,
- społecznej – 10 arkuszy testowych,
- przyrodniczej – 10 arkuszy testowe,
- komputerowej - 5 arkuszy testowych,
- plastycznej – 3 arkusze testowe,
- technicznej - 3 arkusze testowe,
- muzycznej – 3 arkusze testowe,
- wychowanie fizyczne - 3 arkusze testowe.

Część przygotowanych narzędzi to testy w znaczeniu literalnym (różnego typu zadania pisemne), które pozwalają monitorować indywidualne postępy uczniów. Są to zadania typu:

poszczególnych zespołów widzi, które zadania / stacje sprawiają jeszcze uczniom trudności i wymagają dodatkowego utrwalenia. Inną sytuacją monitorująco-testującą jest również wycieczka klasowa czy wyjście do teatru. Dzieci w oparciu o przygotowane nacobezu i karty pracy mogą pokazać stopień opanowania określonych kompetencji społecznych w praktyce, a nauczyciel ma okazję do sprawdzenia umiejętności z zakresu edukacji polonistycznej (obszar słuchanie i wypowiedanie się, cel: opowiadam o tym, co widzę, słyszę i przeżywam). Ciekawym narzędziem testującym są testy przeprowadzane i sprawdzane przez uczniów w parach w ramach edukacji język angielski. Każdy test koleżeński składa się z 5 zadań. Część 1A to część dla ucznia, który rozwiązuje zadanie. Część 1B to część dla ucznia, który sprawdza zadanie. Jest to klucz odpowiedzi. Znajdują się tam również informacje, jakie czynności ma wykonać uczeń, który sprawdza test. Testy koleżeńskie mają charakter interakcji. Często zadaniem ucznia sprawdzającego jest nie tylko samo sprawdzenie zadania, ale również wykonanie czynności, które mają umożliwić uczniowi 'testowanemu' wykonanie zadania np. uczeń musi zakreślić nazwy jedzenia, które poda mu uczeń sprawdzający test. Uczeń sprawdzający jest więc stroną aktywną i również musi wykazać się znajomością testowanego tematu. Test może być przeprowadzany dla jednej osoby lub może nastąpić zamiana ról tj. osoba testowana staje się osobą sprawdzającą. Zadania sprawdzają różne sprawności i elementy języka. Można je więc stosować w zestawie lub pojedynczo. Po wykonaniu zadania, uczniowie wspólnie sprawdzają odpowiedzi z graficznym kluczem (część 1B) i je analizują. Następnie uczeń sprawdzający podaje koledze/koleżance symbol:

wymaga poprawy

część poprawnie

wszystko poprawnie

Założony system testowania nie ma być „odpytaniem” uczniów, a raczej przyzwyczajeniem nauczyciela i dzieci do „stałej ewaluacji” swojej pracy (*continuous assessment*). Autorzy programu są przekonania, że z punktu widzenia nauczyciela dużo lepiej jest wiedzieć, czego uczniowie jeszcze nie umieją, gdzie występują luki niż skupić się na realizacji podręcznika za wszelką cenę. Bieżąca informacja zwrotna pozwoli nauczycielowi na ewentualną zmianę kolejności realizowanych treści lub poświęcenie danym obszarom

więcej czasu niż wcześniej zakładał. Przygotowane w ramach obudowy dydaktycznej karty pracy, prezentacje oraz quizy interaktywne są spójne z założonymi treściami nauczania oraz przygotowanymi testami. Nauczyciel może wybrać te karty lub zadania interaktywne, które pomogą uczniom jeszcze raz przećwiczyć materiał słabiej opanowany.

Zaletą przyjętego w programie systemu testowania jest to, że jest on bardzo elastyczny. Autorzy proponują gotowe zestawy testów w podziale na poszczególne edukacje z zastosowaniem, w miarę możliwości, chronologii wprowadzanych treści. Są one dostępne w formatach pozwalających na modyfikacje poleceń lub dopisywanie komentarzy. Dodatkowo wszystkie zadania są dostępne w tzw. bazie zadań, tak aby nauczyciele mogli samodzielnie kompilować swoje zestawy np. tworząc testy łączące różne edukacje lub łącząc je ze swoimi autorskimi zadaniami. Gotowe zestawy oraz baza zadań dostępne są na portalu Scholaris oraz na stronie projektu. Autorzy zachęcają również do łączenia narzędzi testowych z szablonami ocen kształtujących. Oferują one nauczycielom gotowe lub łatwe do edycji nacobezu oraz możliwości formułowania informacji zwrotnej.

Podsumowując warto podkreślić, iż założeniem programu jest spowodowanie tego, aby systematyczna diagnoza osiągnięć edukacyjno-społecznych rozpoczęta już na początku szkoły podstawowej mogła zapobiec trudnościom na kolejnych etapach kształcenia, wzmacniała wiarę ucznia we własne możliwości i stwarzała okazję do odnoszenia sukcesów szkolnych. System testowania ma również pomóc nauczycielom zaplanować sobie pracę, nazwać końcowe rezultaty swoich działań i na bieżąco monitorować efektywność stosowanych metod pracy.

Rozdział V

Komentarz metodyczny do obudowy dydaktycznej

To, co odróżnia program Zaczarowany ołówek od innych programów, które mogą realizować nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej, jest wyposażenie go w ogromną ilość materiałów dydaktycznych. Są to: karty dydaktyczne, quizy interaktywne, prezentacje, gry interaktywne. Nauczyciele mogą wybierać spośród tradycyjnych materiałów edukacyjnych, jak również materiałów interaktywnych. Poniżej przedstawiamy zestawienie materiałów do klasy drugiej.

EDUKACJA	POL	MAT	PRZYR	SPOŁ	PLAST.	MUZ.	J.ANG	KOMP.	TECH.	W-F
Karty dydaktyczne do kopiowania	78	78	78	46	16	16	134	19	19	16
Quizy interaktywne	220	220	220	120	50	50	460	30	30	15
Prezentacje (filmy edukacyjne, Power point i inne)	20	20	20	7	6	7	60	5	5	10
Gry interaktywne	2	2	2	1	1	1	6	1	1	0

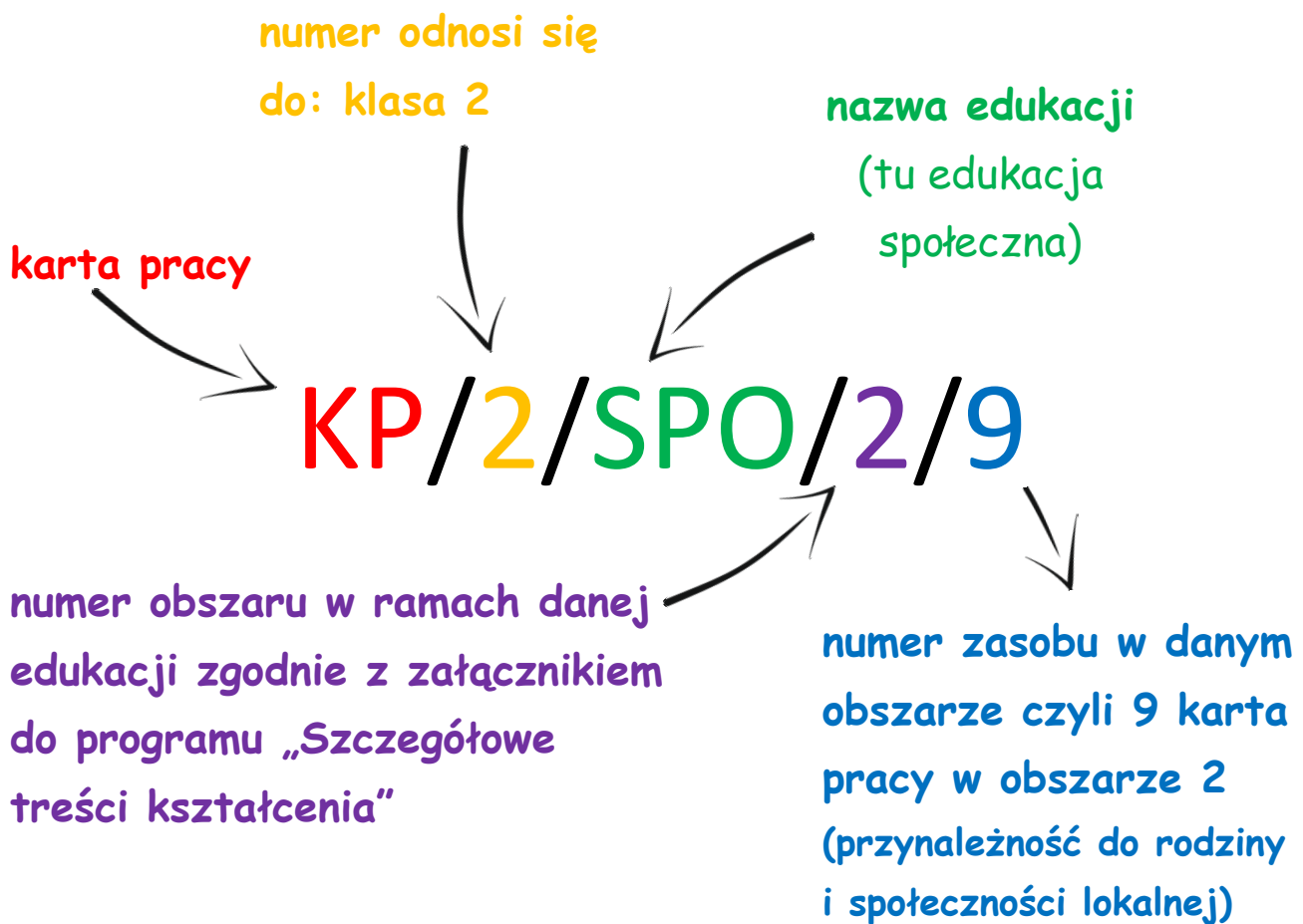
Taki podział materiałów dydaktycznych pokazuje, że program kładzie największy nacisk na kształcenie umiejętności matematycznych, w zakresie języka angielskiego oraz poprzez rozbudowany komponent interaktywny umiejętności komputerowych.

Nauczyciel może elastycznie dobierać elementy obudowy dydaktycznej, a poprzez to realizować następujące cele:

- indywidualizować proces nauczania,
- różnicować metody i tempo pracy z uwzględnieniem potrzeb dzieci w różnym wieku, (w tym przypadku dzieci 7 i 8-letnich),
- dostosować materiały dydaktyczne na potrzeby dzieci zdolnych,
- różnicować treści ze względu na potrzeby swojego zespołu klasowego,

- wykraczać poza treści określone w podstawie programowej,
- różnicować metody pracy uwzględniając różne style uczenia się swoich uczniów,
- różnicować pracę domową tak, aby uczeń mógł sobie rodzaj zadania dla siebie,
- uczyć dzieci odpowiedzialności za proces uczenia się - uczniowie mogą decydować, co ich szczególnie interesuje i wykonać zadania z danego obszaru.

Każdy element obudowy dydaktycznej posiada kod odniesienia. Poniżej, dla przypomnienia przedstawiamy, jak odczytywać kody nadane poszczególnym ćwiczeniom:

Materiały dydaktyczne są propozycją ćwiczeń uzupełniających, utrwalających oraz systematyzujących wiedzę. Zbudowane są tak, aby realizować założone w programie szczegółowe cele. W przypadku kart pracy ważne jest odwołanie się do instrukcji - zawiera ona często opisy gier i zabaw ruchowych, a karta służy uczniom do dokonania refleksji.

Wykorzystanie kart pracy w realizacji programu.

Poniżej przedstawiamy przykładowe instrukcje oraz karty pracy do klasy drugiej oraz propozycje scenariuszy zajęć i projektów spójnych z założonymi treściami szczegółowymi nauczania. Pierwsza instrukcja oraz karta pracy **KP/2/MAT/2/1** dotyczy obszaru: Liczenie i sprawność rachunkowa. Dzieci ćwiczą umiejętność dodawania i odejmowania w pamięci w zakresie 20, wykorzystując przy tym kostki do gry. Podsumowaniem ćwiczenia, które dzieci wykonują w parach oraz w małych grupach jest rozwiązanie zadań w kartach pracy. Druga karta pracy **KP/2/MAT/2/4** doskonali umiejętność dodawania i odejmowania w zakresie 50. Tu instrukcja jest jeszcze prostsza. Zadaniem uczniów jest wpisanie takiej liczby na tabliczce w lewej ręce robota, aby po dodaniu do liczby z prawej ręki ich suma była równa liczbie na monitorze pośrodku robota.

KP/2/MAT/2/1Klasa 2 - EDUKACJA MATEMATYCZNA – LICZENIE I SPRAWNOŚĆ RACHUNKOWA

INSTRUKCJA DO KARTY LICZENIE I SPRAWNOŚĆ RACHUNKOWA - KP/2/MAT/2/1

klasa	2	numer	KP/2/MAT/2/1
edukacja	matematyczna	autor	Krzysztof Budzyla
obszar tematyczny	Liczenie i sprawność rachunkowa		
cel	Ćwiczenia w dodawaniu i odejmowaniu w pamięci w zakresie od 0 do 20, ćwiczenia w analizowaniu dostępnych informacji		
instrukcja pracy z kartą	<p>Nauczyciel zapoznaje uczniów z kostką. Uczniowie zauważają jaką najmniejszą liczbę oczek można uzyskać, a jaką największą.</p> <p>I. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. W klasie ustalana jest liczba z zakresu od 3 do 20. Każdy z uczniów z grupy po kolei wykonuje jeden rzut kostką i zapisuje swój wynik. Jeśli wszyscy z grupy rzucą kostką zaczyna się druga kolejka. Uczniowie dodają oczka z drugiej kolejki do poprzednich i podają grupie swój wynik. Wygrywa ta osoba z grupy, która pierwsza w swoich rzutach wyrzuci sumę oczek równą ustalonej wcześniej liczbie. Gdy suma oczek danego gracza przekroczy ustaloną liczbę odpada on z gry. Jeśli nie uda się uzyskać dokładnie tej liczby gra rozpoczyna się od początku.</p> <p>II. Nauczyciel dzieli uczniów w pary i prosi aby usiedli naprzeciwko siebie. Między uczniami kładzie kostkę w ten sposób, aby dzieci widziały przeciwległe ściany kostki. Prosi, aby w parach podały liczbę oczek, którą widzą na kostce i dodały do liczby jaką ma partner z pary. Potem nauczyciel prosi, aby przestawiły kostkę i jeszcze raz wykonały ćwiczenie. Zadanie ma na celu zauważenie, że zawsze suma oczek na dwóch przeciwległych ścianach kostki jest równa 7.</p> <p>III. Uczniowie ustawiają w parach dwie kostki jedna na drugiej. Sumują liczbę oczek jaką widzą. Pamiętając o tym, że suma oczek na przeciwległych ścianach kostki jest równa 7 uczniowie próbują obliczyć ile oczek widzi ich partner z pary.</p> <p style="text-align: center;">Na koniec uczniowie wykonują zadania z karty pracy.</p>		
Czas pracy	30 min		
uwagi	Potrzebne kostki do gry		

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCIEuro ForumGRE
Centrum Rozwoju EdukacjiUNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Poniżej prezentujemy zaś przykład karty pracy dotyczącej rozwiązywania zadań tekstowych. Uczniowie dokonują obliczeń w zakresie 20, używają pojęć mniej, więcej, starszy, młodszy, o ile starszy, o ile młodszy. Ćwiczą poprawny zapis działań liczbowych oraz poprawny sposób rozwiązywania zadań tekstowych.

- **Przykład 1** - karta pracy nr **KP/2/MAT/2/1** do edukacji matematycznej: **LICZENIE I SPRAWNOŚĆ RACHUNKOWA**.

KP/2/MAT/2/1 Klasa 2 - EDUKACJA MATEMATYCZNA: LICZENIE I SPRAWNOŚĆ RACHUNKOWA

1. Rzuć trzema kostkami i narysuj wyniki. Policz oczka na wszystkich kostkach i wpisz ich liczbę. Rzuć kostkami jeszcze raz, narysuj i policz oczka. W którym rzucie było więcej oczek? W którym mniej? Jaką największą liczbę oczek można uzyskać na trzech kostkach? Jaką najmniejszą?

2. Franek rzucał kostkami. Narysuj brakujące wyniki rzutów. Czy zawsze jest tylko jedna odpowiedź?

7

9

14

15

16

karta pracy
edu. matematyczna
KP/2/MAT/2/1

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Euro Forum

ORE
Ośrodek
Rozwoju
Edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- **Przykład 2** - karta pracy nr **KP/2/MAT/2/4** do edukacji matematycznej: LICZENIE I SPRAWNOŚĆ RACHUNKOWA.

KP/2/MAT/2/4 Klasa 2 - EDUKACJA MATEMATYCZNA: LICZENIE I SPRAWNOŚĆ RACHUNKOWA

karta pracy
edu. matematyczna
KP/2/MAT/2/4

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Euro Forum

ORE
OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

● **Przykład 3** - karty pracy nr **KP/2/MAT/3/1-2** do edukacji matematycznej: **ZADANIA TEKSTOWE**.

Karty pracy edu. matematyczna
KP/2/MAT/3/1-2

Karta 1 (Left):
 Tytuł: KP/2/MAT/3/1-2 Klasa 2 - EDUKACJA MATEMATYCZNA: ZADANIA TEKSTOWE
 Zadanie 1: Tola ma 7 lat. Brat Toli jest o 8 lat starszy. Oblicz ile lat ma brat Toli. Rozwiąż zadanie i uzupełnij odpowiedź.
 Ilustracja: Dziewczynka z warkoczami (7 lat) i chłopiec z pytajnikiem.
 Odpowiedź: Brat Toli ma ... lat.
 Zadanie 2: Agata ma 19 lat. Janek jest o 7 lat młodszy. Oblicz ile lat ma Janek. Rozwiąż zadanie i napisz odpowiedź.
 Ilustracja: Dziewczynka z warkoczami (19 lat).
 Odpowiedź: ...
 Logos: KAPITAŁ LUDZKI, Euro Forum, Projekt współfinansowany przez Unię Euro.

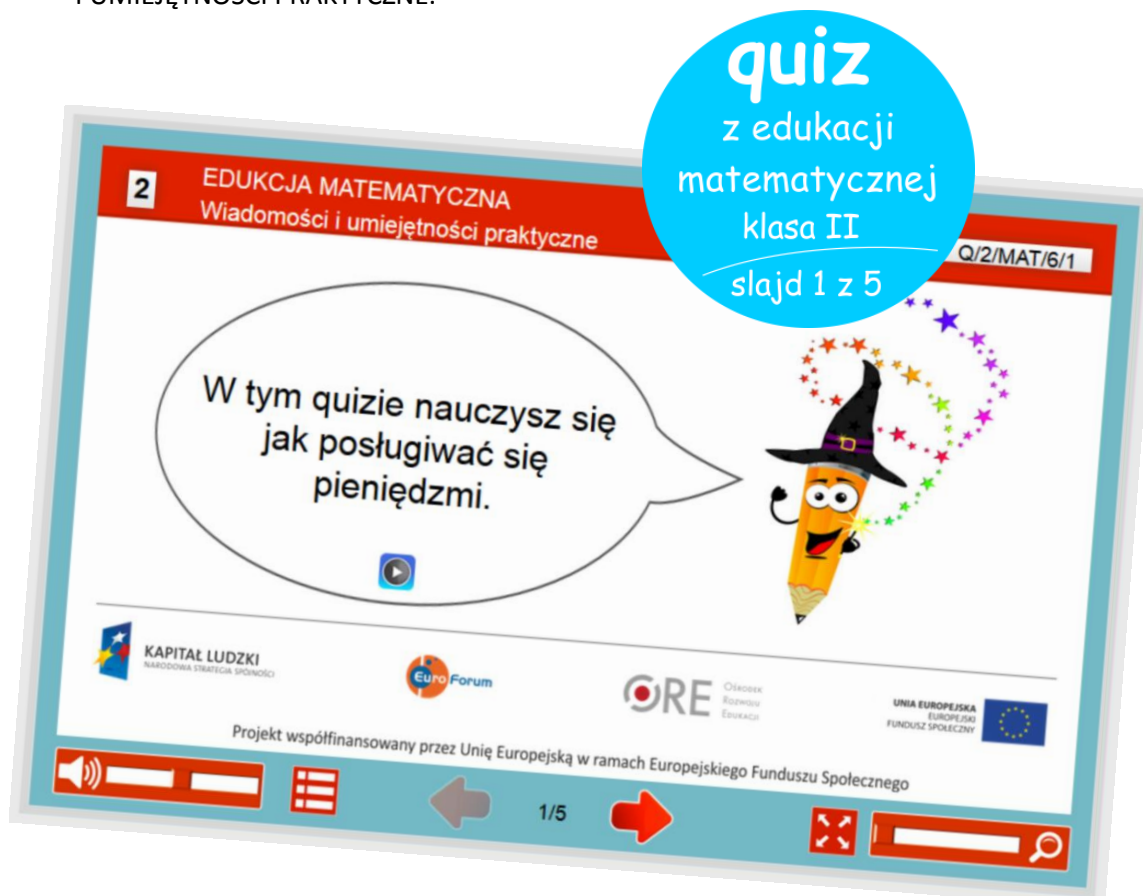
Karta 2 (Right):
 Tytuł: KP/2/MAT/3/1-2 Klasa 2 - EDUKACJA MATEMATYCZNA: ZADANIA TEKSTOWE
 Zadanie 3: Ania ma 15 lat, a Jaś ma 12 lat. Oblicz, o ile lat Ania jest starsza od Jasia. Rozwiąż zadanie i uzupełnij odpowiedź.
 Ilustracja: Dziewczynka (15 lat) i chłopiec (12 lat).
 Odpowiedź: Ania jest o ... lata starsza od Jasia.
 Zadanie 4: Staś ma 7 lat, a Marta ma 14 lat. Oblicz, o ile lat Staś jest młodszy od Marty. Rozwiąż zadanie i napisz odpowiedź.
 Ilustracja: Chłopiec z okularami (7 lat) i dziewczynka (14 lat).
 Odpowiedź: ...
 Logos: KAPITAŁ LUDZKI, Euro Forum, ORE, UNIA EUROPEJSKA, Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

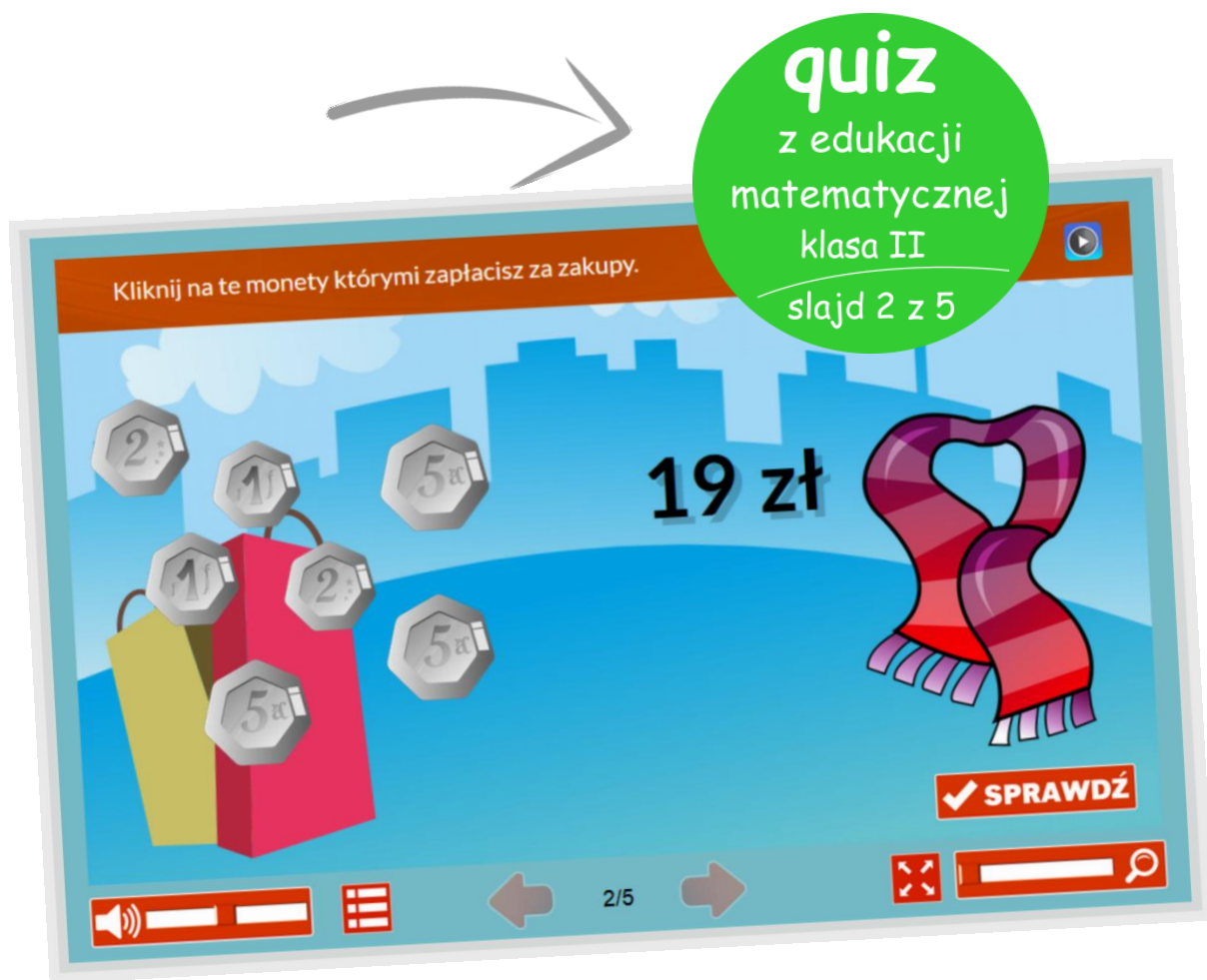
Wykorzystanie quizów interaktywnych w realizacji programu.

Kolejnym elementem, który wspomaga proces uczenia się dzieci jest zastosowanie quizów interaktywnych do każdej edukacji. Quizy te stanowią narzędzie, które nie tylko uatrakcyjnia zdobywanie wiedzy bądź doskonalenie umiejętności, ale przede wszystkim daje uczniowi natychmiastową informację zwrotną na temat tego, jak sobie poradził z zadaniem. Poniżej zamieszczamy dwa przykłady quizów - jeden sprawdza umiejętność wykonywania przeliczania w zakresie 20 oraz zastosowanie wiedzy matematycznej w praktyce. Uczeń mając do dyspozycji monety o wartości 1 zł, 2 zł. oraz 5 zł. ma zdecydować, ile i jakich monet potrzebuje, aby kupić klocki, kapelusz lub szalik. Jeżeli uczeń od razu poprawnie zaznaczy monety, otrzymuje komunikat „Brawo, dobrze wybrałeś”. Jeśli zaś wybrał zbyt małą liczbę monet, słyszy: „Za mało. Zastanów się i wybierz jeszcze raz”.

Jeśli wybrał za dużo, słyszy zaś: „Za dużo. Zastanów się i wybierz jeszcze raz”. Budowa quizu daje możliwość wielokrotnego poprawienia zadania w przyjazny dla dziecka sposób.

- **Przykład 1** – quiz nr **Q/2/MAT/6/1** do edukacji matematycznej: WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE.

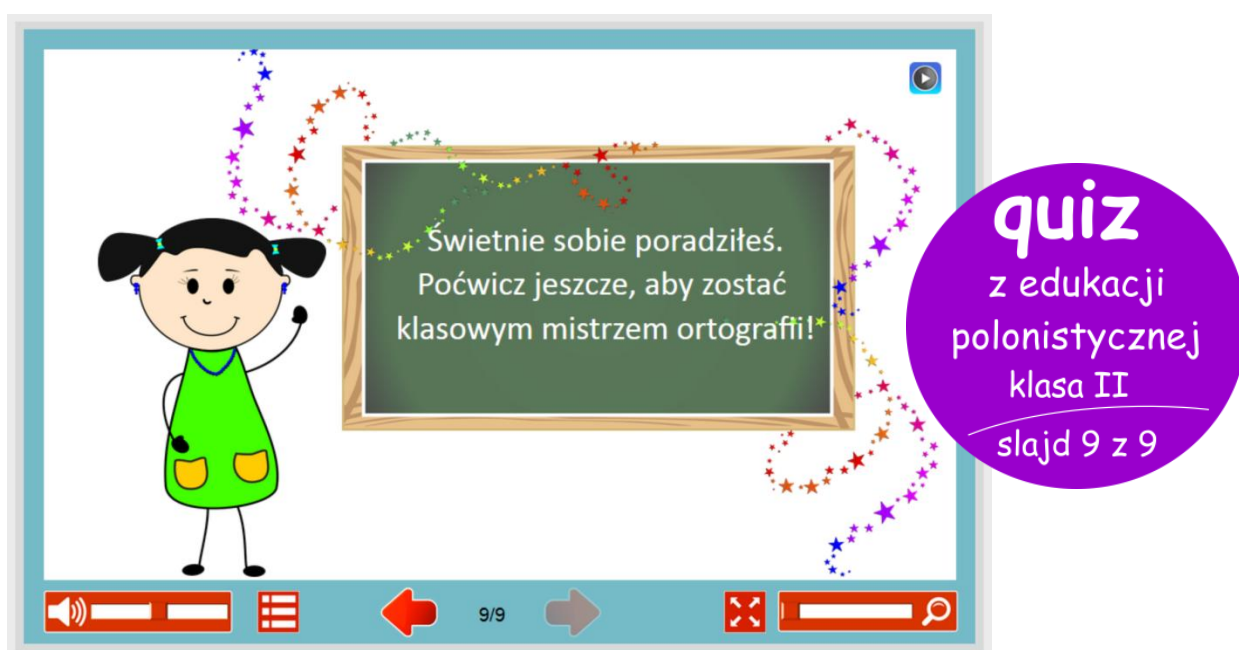
Kolejny prezentowany przez nas quiz pozwala utrwalić pisownię z „rz” i „ż”. Dziecko klika na puste okienko i wpisuje odpowiednio „ż” lub „rz”, aby utrwalić zapis wyrazu z trudnością ortograficzną. Bezpośrednio po wpisaniu klika na okienko „Sprawdź” i natychmiast słyszy komunikat: „Brawo. Wpisałeś poprawnie.”, jeśli wyraz jest poprawnie zapisany lub „Zastanów się i wpisz jeszcze raz”, jeśli wyraz został zapisany błędnie.

Tu również dziecko ma możliwość poprawy błędu w przyjazny sposób.

- **Przykład 2** – quiz nr **Q/2/POL/4/1** do edukacji polonistycznej: WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE.

Po wykonaniu quizu, niezależnie od ilości prób, dziecko otrzymuje komunikat, który pozytywnie go motywuje i zachęca do podjęcia dalszej aktywności i doskonalenia umiejętności ortograficznych.

Wykorzystanie projektów edukacyjnych w realizacji programu.

Obudowa dydaktyczna programu Zaczarowany Ołówek została wzbogacona także o scenariusze projektów edukacyjnych. Pierwszy projekt przewidziany jest do realizacji w drugim semestrze roku szkolnego i zakłada aktywność dzieci związaną z obserwowaniem i dokumentowaniem zmian zachodzących w najbliższej okolicy wiosną. Drugi natomiast to projekt jednodniowy. Oba projekty stanowią jedynie propozycje, które nauczyciele realizujący projekt mogą dowolnie modyfikować uwzględniając potrzeby i możliwości zespołu klasowego, wyposażenie i lokalizację szkoły, czy zaangażowanie rodziców.

Scenariusz projektu edukacyjnego - Zaczarowany Ołówek wita wiosnę

Nacobezu:

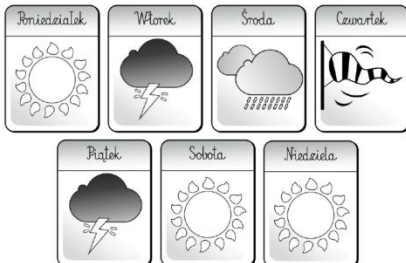
- terminowo wywiążecie się z powierzonych zadań,
- zaobserwujecie zmiany (zachowanie zwierząt, zmiany w pogodzie, praca ludzi, zmiany w świecie roślin) zachodzące wiosną w najbliższej okolicy,
- udokumentujecie te zmiany wykorzystując aparat fotograficzny lub telefon komórkowy,
- będziecie prowadzić dziennik pogody, w którym będziecie notować temperaturę, nasłonecznienie, zachmurzenie, siłę wiatru,
- ułożycie piosenkę o wiosnie (minimum 6 wersów z rymami),
- stworzycie „Bank angielskich słówek o wiosnie”,
- przygotujecie gazetkę klasową, na której zamieścicie swoje prace.

Materiały dydaktyczne do wykorzystania:

- karty pracy: KP/2/PRZ/1/11, KP/2/PRZ/3/1, KP/2/PRZ/3/2, KP/2/PRZ/3/5, KP/2/PRZ/3/6.

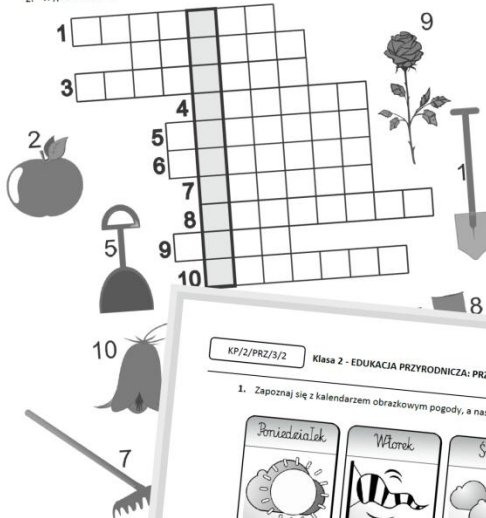

1. Zapoznaj się z kalendarzem obrazkowym pogody, a następnie odpowiedz na pytania.

- Jaka pogoda dominowała w tym tygodniu?
- Jak myślisz jaka to pora roku?
- W ciągu ilu dni występowały opady?
- Co oznacza symbol opisujący pogodę występującą w czwartek?
- W jakim miesiącu mogłyby występować taka pogoda?

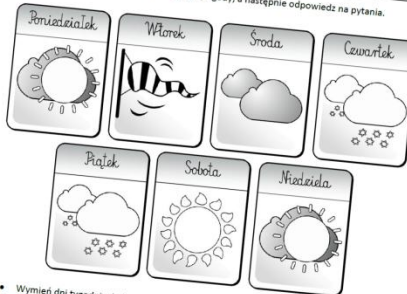
- W pola krzyżówki wpisz nazwy z obrazków.
- Wypisz hasło krzyżówki.

Hasło:

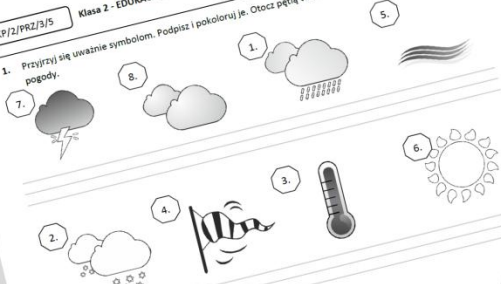
KAPITAŁ LUDZKI
Projekt współfinansowany przez

1. Zapoznaj się z kalendarzem obrazkowym pogody, a następnie odpowiedz na pytania.

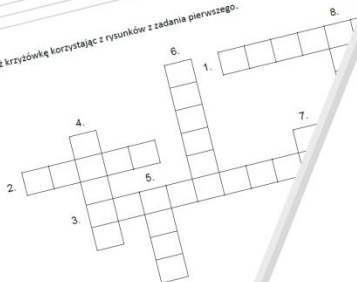

- Wymień dni tygodnia, które były słoneczne.
- Jaka jest teraz pora roku?

1. PRZYWIJŃ się uważnie symbolom. Podpisz i pokoloruj je. Otocz pięć tek, które odnoszą się do dzisiejszej pogody.

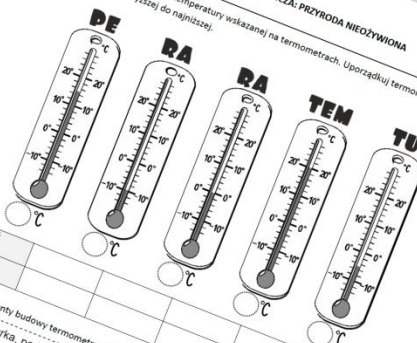

2. Rozwiąż krzyżówkę korzystając z rysunków z zadania pierwszego.

KAPITAŁ LUDZKI
Projekt współfinansowany przez

1. Odczytaj i zapisz wartości temperatury wskazanej na termometrach. Uпорządkuj termometry wskazujące wartości od najwyższej do najniższej.

2. Podpisz elementy budowy termometru wykorzystując projekta z ramki.

KAPITAŁ LUDZKI
Projekt współfinansowany przez

karty pracy
edu. przyrodnicza
klasa II

PLAN DZIAŁAŃ PROJEKTU

Etap projektu	Opis działania	Czas realizacji
Sformułowanie problemu i celów projektu.	Prowadzenie obserwacji. Dokumentowanie zmian zachodzących w najbliższej okolicy wiosną. Doskonalenie umiejętności posługiwania się aparatem fotograficznym lub innymi urządzeniami TIK służącymi do zapisu obrazów. Wykonywanie obliczeń matematycznych. Rozwijanie kreatywności i pomysłowości dzieci.	Luty
Planowanie działań.	Zapoznanie uczniów z ideą projektu. Przygotowanie odpowiedniego sprzętu (szkolny aparat lub kamera, ewentualnie telefon komórkowy) Podział uczniów na zespoły i przydzielenie zadań zespołom.	Luty-marzec
Działania.	<p>21 marca- pierwszy dzień wiosny- rozpoczęcie projektu. Aktywności codzienne: dokumentowanie stanu pogody każdego dnia, zapisywanie w klasowym dzienniku pogody temperatury, stanu zachmurzenia, nasłonecznienia, opadów, siły wiatru.</p> <p>Aktywności cotygodniowe: dwa wyjścia w okolice szkoły i dokumentacja fotograficzna zmian zachodzących w zachowaniu zwierząt, w pracy ludzi, w świecie roślin, w pogodzie, uzupełnianie „Banku słówek angielskich o wiosnie”.</p> <p>Aktywności miesięczne: ułożenie piosenki o wiosnie wykonanie obliczeń (liczba dni słonecznych, pochmurnych, najniższa i najwyższa temperatura, liczba dni z opadami i bez) 20 czerwca-ostatni dzień wiosny- podsumowanie projektu.</p>	Marzec-kwiecień-maj
Prezentacja.	Wykonanie gazetki klasowej z pracami wykonanymi przez uczniów. Prezentacja projektu podczas zebrania rodziców.	Maj-czerwiec
Podsumowanie, refleksja.	<p>Dzielenie się wrażeniami i refleksjami na temat udziału w projekcie. Udzielanie odpowiedzi na pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Co było dla mnie najtrudniejsze w projekcie? ● było dla mnie najprzyjemniejsze? ● Jak oceniasz swoją pracę w projekcie? ● Co mógłbyś zrobić lepiej? 	Czerwiec

Scenariusz jednodniowego projektu edukacyjnego - Bajki matematyczne

Nacobezu:

- przeczytacie ze zrozumieniem fragment znanej baśni H.Ch. Andersena,
- zmienicie fragment baśni tak, aby pojawiły się w nim 3 zagadki matematyczne,
- ułożycie jedno zadanie z treścią na podstawie waszego fragmentu,
- rozwiążecie zadania ułożone dla was przez waszych kolegów.

Cele:

- pokazanie matematyki w kontekście przyjaznym dziecku,
- doskonalenie umiejętności dodawania i odejmowania w zakresie 50 oraz mnożenia i dzielenia w zakresie 30,
- doskonalenie umiejętności przekształcania tekstu literackiego,
- doskonalenie umiejętności prezentacji.

Działania:

- uczniowie zostają podzieleni na 3-4 osobowe zespoły,
- każdy zespół otrzymuje fragment znanej baśni H.Ch. Andersena,
- po przeczytaniu fragmentu baśni uczniowie przekształcają go tak, aby pojawiły się w nim minimum 3 zagadki matematyczne związane z dodawaniem, odejmowaniem, mnożeniem i dzieleniem, grupy muszą użyć 3 różnych rodzajów działań,
- na podstawie przekształconego fragmentu baśni uczniowie układają zadanie z treścią, które przekazują do rozwiązania sąsiedniej grupie uczniów,
- każda grupa rozwiązuje zadanie,
- rozwiązanie wraca do autorów, którzy sprawdzają jego poprawność (ocena koleżeńska),
- wszystkie grupy prezentują kolejno swoją wersję fragmentu baśni,
- następuje głosowanie dzieci na najciekawszą bajkę matematyczną.

Proponowane fragmenty baśni:

1.

Calineczka: Była sobie pewnego razu kobieta, która bardzo, bardzo pragnęła mieć malutkie dziecko, ale nie wiedziała, skąd je wziąć. Poszła więc do starej czarownicy. (...) Znajdziemy na to radę - powiedziała czarownica. - Masz tu ziarno jęczmienia. Wsadź je do doniczki, zobaczysz, co z tego wyrośnie! - Dziękuję ci - powiedziała kobieta i dała czarownicy dwanaście groszy. Potem poszła do domu, zasadziła ziarno jęczmienia i natychmiast wyrósł piękny, duży kwiat, który wyglądał jak tulipan.

2.

Mała syrenka: Wszystkie ryby małe i duże przemykają pomiędzy gałęziami jak ptaki w powietrzu. W najgłębszym miejscu stoi zamek króla mórz mury ma z koralu, wysokie spiczaste okna z najczystszej bursztynu, a dach tworzą muszle, które otwierają się i zamykają, w miarę jak faluje woda; wygląda to prześlicznie, bo w każdej muszli znajdują się promienne perły, jedna jedyna byłaby już skarbem w koronie królewskiej.

3.

Nowe szaty cesarza: Przed wielu laty żył sobie cesarz, który tak bardzo lubił nowe, wspaniałe szaty, że wszystkie pieniądze wydawał na stroje. Nie dbał o swoich żołnierzy, nie zależało mu na teatrze ani na łowach, szło mu tylko o to, by obnosić przed ludźmi coraz to nowe stroje. Na każdą godzinę dnia miał inne ubranie.

4.

Dzielny ołowiany żołnierz: Było sobie pewnego razu dwudziestu pięciu ołowianych żołnierzy; wszyscy byli braćmi, bo wszyscy urodzili się z jednej starej łyżki. Broń trzymali na ramieniu, a głowy sztywno; mundury mieli wspaniałe, czerwone i niebieskie. „Ołowiane żołnierzyki!” – to były pierwsze słowa, które doszły do ich uszu, gdy otworzyła się pokrywka pudełka, w którym leżały. Tak zawołał pewien mały chłopczyk, klaszcząc przy tym w ręce; dostał on żołnierzy w dniu swych urodzin i właśnie ustawił ich na stole.

5.

Dzikie łabędzie: Daleko stąd, tam, dokąd lecą jaskółki, kiedy u nas jest zima, mieszkał król, który miał jedenastu synów i jedną córkę, Elizę. Bracia byli królewiczami, chodzili do szkoły z orderami na piersiach i szablami u boku, pisali diamentowymi szyferkami (*można użyć słowa ołówkami*) na złotych tabliczkach; co tylko przeczytali, zaraz umieli na pamięć; od razu widać było, że są królewiczami. Siostra Eliza siedziała na małym, szklanym stołeczku i oglądała książkę z obrazkami, książkę, którą kupiono za pół królestwa.

6.

Brzydkie kaczątko: W tym to gąszczu siedziała w swym gnieździe kaczką, wysiadywała pisklęta, nudziła się, bo trwało to bardzo długo, a rzadko kto ją odwiedzał; inne kaczki wołały pływać po kanałach, niż wchodzić pod liście łopianu, aby z nią pogadać. Aż wreszcie jedno jajko po drugim zaczęło pękać, słysząc było: „Pip, pip!”, wszystkie żółtka ożyły i wytknęły główki. „Kwa, kwa!” mówiła kaczką, a pisklęta hałasowały, jak tylko umiały najgłośniej, i rozglądały się pod zielonymi liśćmi na wszystkie strony.

Przykładowe scenariusze zajęć.

Poniżej prezentujemy także 5 propozycji scenariuszy zajęć, akcentując w nich obecność naczelných zasad oceniania kształtującego, jakimi są: cele lekcji w języku ucznia, praca w parach i małych zespołach, pytania otwarte, praca domowa do wyboru, nacobezu.

Scenariusz zajęć z edukacji polonistycznej dla klasy II

Temat: Ołówkowy zawrót głowy, rozpoznaję części mowy!

Cele operacyjne:

- Uczeń wie, że nazwy osób, zwierząt, roślin i rzeczy to rzeczowniki, o które pytamy kto? lub co?
- Uczeń wie, że wyrazy oznaczające czynności to czasowniki, o które pytamy co robi?, co się z nim dzieje?

- Uczeń wie, że przymiotniki to wyrazy określające rzeczowniki odpowiadające na pytania jaki?, jaka?, jakie?
- Uczeń rozpoznaje w tekście rzeczowniki, czasowniki i przymiotniki.

Cel wyrażony w języku ucznia: potrafię rozpoznać takie części mowy, jak: czasowniki, rzeczowniki i przymiotniki

Metody i formy pracy: zbiorowa, indywidualna, praca w parach.

Przebieg zajęć:

1.

Lekcja może mieć charakter ćwiczeniowy lub powtórzeniowy w zależności od potrzeb klasy. Uczniowie utrwalą najważniejsze informacje związane z czasownikiem, rzeczownikiem, przymiotnikiem poprzez przyporządkowanie wyrazów do danej części mowy. Nauczą się uzasadniać swoje zdanie odwołując się do posiadanej wiedzy. Lekcja powinna być przeprowadzona w sali komputerowej, gdzie przy jednym komputerze może usiąść para uczniów.

2.

Zajęcia zaczynają się od przypomnienia najważniejszych wiadomości na temat części mowy. Nauczyciel zadaje pytania uczniom:

- Co nazywa rzeczownik?
- Co nazywa czasownik?
- Co nazywa przymiotnik?
- Jak pytamy o czasownik?
- Jak pytamy o rzeczownik?
- Jak pytamy o przymiotnik?

3.

Następnie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej dowolny fragmentu prozy lub wiersza z kanonu lektur dla klasy II (wiersz Jana Brzechwy, Wandy Chotomskiej, Danuty Wawiłow lub innego autora). Zadanie na rozgrzewkę będzie polegać na rozpoznaniu w tekście różnych części mowy. Nauczyciel losuje dzieci do odpowiedzi używając patyczków.

4.

Ćwiczenie z wykorzystaniem narzędzi TIK. Uczniowie pracują w parach przy komputerze i, kierowani przez nauczyciela, wykonują zadanie. Po dodaniu wyrazu do kolumny z częścią mowy, uczeń uzasadnia koledze/koleżance swój wybór. Wykonanie ćwiczenia zajmuje uczniom ponad 15 minut. Nauczyciel może wykorzystać liczne quizy interaktywne: **Q/2/POL/5/6 – Q/2/POL/5/68**.

quiz
z edukacji
polonistycznej
klasa II

5.

Na podsumowanie lekcji warto odwołać się do celu wyrażonego w języku ucznia i poprosić, aby dzieci korzystając z metodnika zasygnalizowały, czy osiągnęły cel. Jeżeli okaże się, że jakieś dziecko ma jeszcze kłopoty z rozpoznawaniem części mowy, należy przygotować dla niego dodatkowe karty pracy i poprosić rodziców, aby poćwiczyli z nim w domu.

6.

Praca domowa.

Zadaniem dzieci będzie ułożenie zdań z wylosowanymi przez siebie 3 częściami mowy. W tym celu nauczyciel przygotuje 3 pudełka, w których będą odpowiednio rzeczowniki, czasowniki i przymiotniki. Każdy uczeń wylosuje dla siebie 3 części mowy i ułoży z nimi zdania. Chętni uczniowie ułożą zdania, w których znajdą się wszystkie wylosowane wyrazy.

Scenariusz zajęć z edukacji matematycznej dla klasy II

Temat: Zapisuję datę w różny sposób.

Cele operacyjne:

- uczeń zna kolejność miesięcy w roku,
- uczeń utrwala różne sposoby zapisu dat,
- uczeń zapisuje daty za pomocą znaków rzymskich i arabskich.

Cel wyrażony w języku ucznia: potrafię wymienić kolejne miesiące od stycznia do grudnia, potrafię odczytać i zapisać daty zapisane na różny sposób.

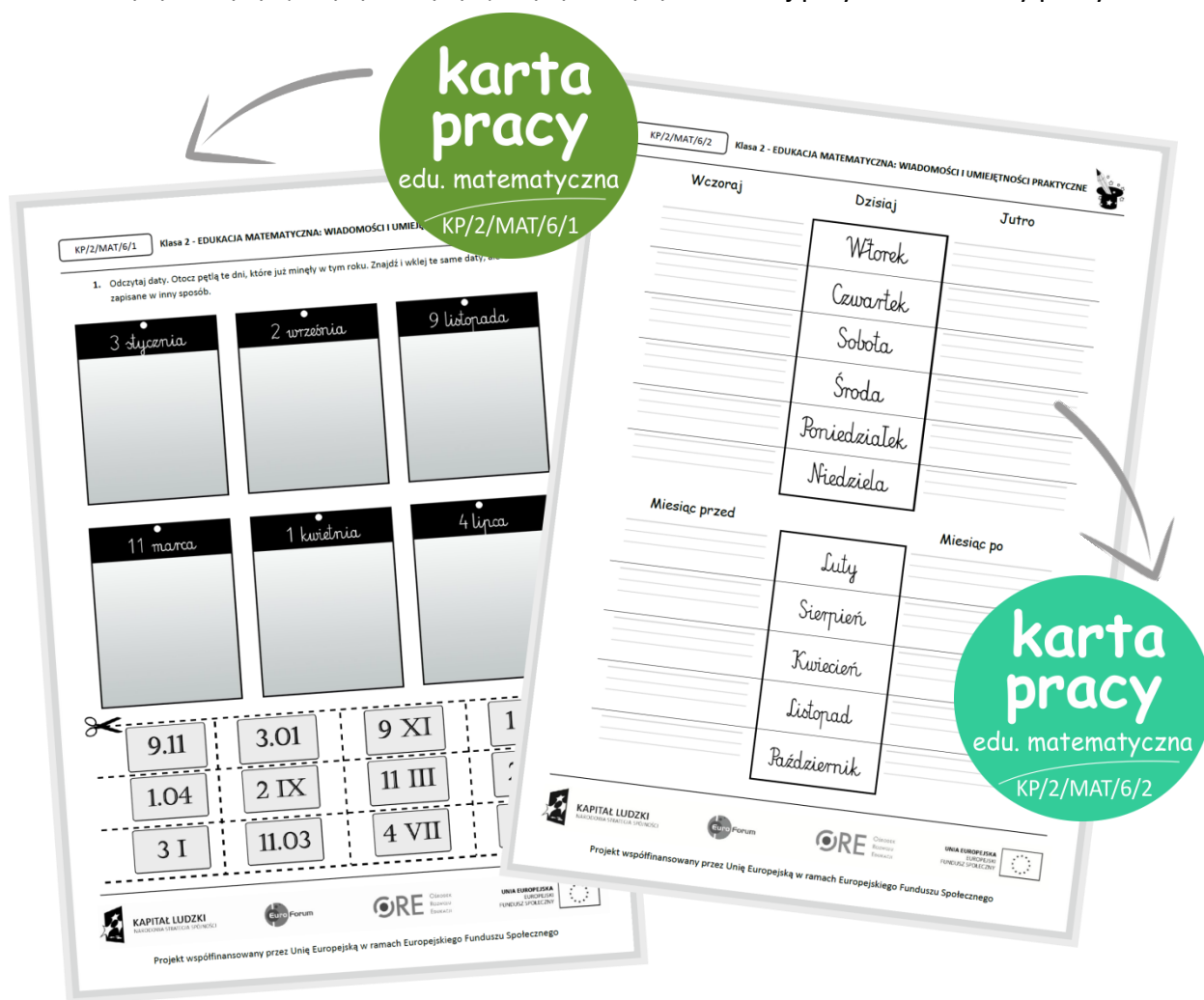
Metody i formy pracy: zbiorowa, indywidualna, praca w parach.

Materiały dydaktyczne:

- **prezentacje w formie animacji** – PNA.MAT.2.01, PNA.MAT.2.02, PNA.MAT.2.03

- **karty pracy:** KP/2/MAT/6/1, KP/2/MAT/6/2, KP/2/MAT/6/3, KP/2/MAT/6/4, KP/2/MAT/6/5, KP/2/MAT/6/6, KP/2/MAT/6/7. Poniżej przykładowe karty pracy.

Przebieg zajęć:

1

Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej wiersz Romana Pisarskiego pt. „Dwanaście miesięcy”.

- Pierwszy miesiąc, czyli styczeń.
- Ziołom daje aromaty.
- Zwykle śniegiem w oczy dmucha.
- Ósmy miesiąc, czyli sierpień.
- Drugi miesiąc, czyli luty.
- Jabłkiem błyska na jabłoni.
- Rzadko chodzi bez kożucha.
- A dziewiąty, czyli wrzesień.
- Trzeci miesiąc, czyli marzec.
- Fioletami barwi wrzosy.
- Co dzień zmienia nam pogodę.
- A październik, a dziesiąty.

- Czwarty miesiąc, czyli kwiecień.
- Rankiem nam czerwieni nosy.
- Wczesnej wiosny ma urodę.
- Jedenasty ten listopad.
- Piąty miesiąc, maj zielony.
- Lubi deszcze i szarugi.
- Hojną ręką rzuca kwiaty.
- Zaś dwunasty, czyli grudzień.
- Szósty miesiąc, czyli czerwiec.
- Twardym lodem kryje strugi.

Po wzorcowym przeczytaniu wiersza nauczyciel zaznajamia uczniów z celem lekcji.

2

Praca w parach: jeden uczeń z pary wymienia nazwy kolejnych miesięcy, drugi uczeń z pary sprawdza poprawność kolegi, potem następuje zmiana ról, po skończeniu ćwiczenia każdy uczeń zaznacza za pomocą kolorowych świateł na metodniku, jak ocenia swoją wiedzę. Nauczyciel sprawdza, ilu uczniów ma jeszcze trudności z wymienieniem kolejnych miesięcy. Dla uczniów, którzy zasygnalizowali czerwone lub żółte światło, nauczyciel przygotowuje dodatkowe ćwiczenia do wykonania w domu, np. 4 zbiory z nazwami pór roku, do których uczniowie wpiszą nazwy miesięcy lub lista miesięcy z lukami do uzupełnienia.

3

Nauczyciel prezentuje różne sposoby zapisu dat, pyta uczniów, czy dostrzegają różnice. Następnie zwraca uwagę uczniom na sposoby zapisu daty:

- jeśli piszemy za pomocą liczb arabskich („zwykłych liczb”) to między dniem miesiąca, a miesiącem stawiamy kropkę,
- jeśli datę piszemy oznaczając miesiąc za pomocą znaków rzymskich wtedy pomiędzy dniem miesiąca, a miesiącem nie stawiamy kropki.

4

Wykonanie kart pracy przez uczniów w celu utrwalenia sposobów zapisu dat. Uczniowie odczytują daty z kartek kalendarza zilustrowanych na karcie pracy. Otaczają kolorową pętlą te daty, które już były w minionym roku. Odcinają z dołu karty prostokąty z datami zapisanymi dwoma sposobami. Dzielą je na poszczególne daty, dopasowują do kartek z kalendarza i przyklejają pamiętając o kolejności miesięcy w roku.

KP/2/MAT/6/1 Klasa 2 - EDUKACJA MATEMATYCZNA: WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

1. Odczytaj daty. Otocz pięć dni, które już minęły w tym roku. Znajdź i wklej te same daty, ale zapisane w inny sposób.

3 stycznia	2 września	9 listopada
11 marca	1 kwietnia	4 lipca

9.11	3.01	9 XI	1 IV
1.04	2 IX	11 III	2.09
3 I	11.03	4 VII	4.07

KAPITAŁ LUDZKI
Narodowe Centrum Edukacji i Nauki

Euro Forum

ORE
Ośrodek Rozwoju Edukacji

UNIA EUROPEJSKA
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Scenariusz zajęć z edukacji przyrodniczej dla klasy II

Temat: Jestem prezenterem pogody.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- Potrafi słuchać ze zrozumieniem,
- Rozumie przekazywane informacje o pogodzie,
- Potrafi dostrzec różnice w informacjach pogodowych,,
- Potrafi czytać wyrazy będące nazwami zjawisk pogody.

Cele wyrażone w języku ucznia:

- Zbudujesz przynajmniej 3 zdania na temat pogody, jaka jest dzisiaj i jaka była wczoraj
- Po wysłuchaniu komunikatu na temat pogody opowiesz o nim Twojemu koledze z ławki,
- Podasz 3 przykłady na to, że pogoda ma wpływ na pracę ludzi,
- Podasz przykłady, jak należy dobrać strój odpowiedni do pogody.

Środki dydaktyczne:

- Sprzęt multimedialny (komputer z dostępem do Internetu, rzutnik lub tablica interaktywna),
- Zasoby multimedialne: dowolny komunikat dotyczący prognozy pogody z serwisu <http://www.tvn24.pl/pogoda,7> oraz quizy interaktywne do wyboru spośród: Q/2/PRZ/3/9 - Q/2/PRZ/3/17

Przeanalizuj uważnie przedstawioną mapę prognozy pogody i zaznacz właściwą odpowiedź na podane pytanie.

Jaka jest prognozowana najwyższa temperatura powietrza w ciągu dnia?

3°C
4°C
-5°C

SPRAWDŹ

quiz
Q/2/PRZ/3/17
edu. przyrodnicza
slajd 3 z 8
klasa II

Kliknij na głośnik, wysłuchaj informacji i zaznacz nazwę zjawiska meteorologicznego, którego dotyczy nagranie.

SZRON
WECZKA
BURZA
ROSA
DESZCZ
GRAD

SPRAWDŹ

3/8

- Ilustracje prezentujące ludzi wykonujących różne czynności, np. rolnik, kierowca, pilot samolotu, marynarz, lekarz, maszynista pociągu, budowlaniec itp.

Metody nauczania:

- Podająca: pogadanka,
- Problemowe: zabawa dydaktyczna, metoda twórczego rozwiązywania problemów,
- Praktyczne: pokaz, ćwiczenia przedmiotowe.

Formy pracy:

- Zbiorowa jednolita,
- Indywidualna zróżnicowana,
- Praca w małych zespołach.

Przebieg zajęć:

1.

Nauczyciel wita dzieci. Zajęcia rozpoczynają się od pytań na temat pogody .

- Jaka jest dziś pogoda?
- Jaka pogoda była wczoraj?

Dzieci uzupełniają symbole na klasowym kalendarzu pogody. Nauczyciel może również wykorzystać zasoby multimedialne portalu edukacyjnego „Scholaris” i dzieci mogą uzupełnić kalendarz pogody w wersji multimedialnej <http://scholaris.pl/resources/run/id/49338>

2.

Nauczyciel prezentuje dzieciom prognozę pogody z serwisu meteorologicznego. Po obejrzeniu zadaje pytanie: *Co zapamiętaliście z tych komunikatów?* To ćwiczenie proponuję przeprowadzić w parach, aby uczniowie najpierw opowiedzieli sobie wzajemnie o tym, co zapamiętali z komunikatu, a dopiero potem podzielili się tym na forum klasy.

3.

Następnie nauczyciel zadaje pytanie: *Który z opisów pogody (lub jego elementy) pasuje najbardziej do tej, która jest za oknem? A do tej, która była wczoraj?*

4.

Następnie nauczyciel prezentuje uczniom dwa dowolne zdjęcia: jedno wykonane latem, drugie zimą i zadaje uczniom pytanie: *Jak należy ubrać się, by strój pasował do pogody?* Porozmawiajcie o tym w parach i podajcie przykłady.

5.

Następnie nauczyciel zadaje pytanie: *Dla kogo szczególnie ważna jest wiedza o pogodzie? Jakie znaczenie ma obserwacja pogody?* Zastanówcie się nad tym, a po 20 sekundach wylosuję za pomocą patyczków osoby, które odpowiedzą na to pytanie. Dzieci odpowiadają na pytania, wymieniają swoje spostrzeżenia. Nauczyciel koryguje i uzupełnia ich wypowiedzi.

6.

Nauczyciel dzieli uczniów na zespoły 3-osobowe . Każdy zespół otrzymuje jedną ilustrację pokazującą ludzi wykonujących różne zawody. W zespołach uczniowie rozmawiają o tym, jaki wpływ mają warunki pogodowe na prace tych ludzi. Jak zmieniająca się pogoda może utrudnić ich pracę. Czy człowiek ma na to wpływ?

Po rozmowach w zespołach uczniowie prezentują swój obrazek i w kilku zdaniach opowiadają o tym, co udało się im wspólnie omówić.

7.

Zabawa w prezentera pogody - uczniowie w zespołach 3-osobowych ćwiczą kolejno swoje wystąpienia jako prezenterów pogody. Nauczyciel przed rozpoczęciem ćwiczenia musi przypomnieć uczniom, że ich wystąpienie jako prezentera pogody musi zawierać konieczne informacje na temat: temperatury powietrza, opadów, nasłonecznienia i wiatru. Chętni uczniowie prezentują się przed całą klasą.

8.

Podsumowanie zajęć w postaci rundki bez przymusu. Uczniowie kończą zdanie: *„Na dzisiejszych zajęciach najbardziej podobało mi się...”*

9.

Zadanie pracy domowej - Wybierz sobie pracę domową

- Poszukajcie z pomocą dorosłych ciekawostek dotyczących ludowych sposobów przewidywania pogody.
- Poszukajcie przykładów zachowań zwierząt, które mogą nam pomóc przewidzieć pogodę.

Scenariusz zajęć plastycznych dla klasy II

Temat lekcji – Jestem kolorem- czerwonym, niebieskim, żółtym...

Cele lekcji

Cel główny:

- rozwijanie wrażliwości na kolor,
- kształtowanie ekspresji twórczej i rozbudzanie wyobraźni.

Cele szczegółowe

Wiedza:

- uczeń zna barwy podstawowe,
- uczeń rozumie, że barwy podstawowe mają różne odcienie,
- uczeń wie, które z poznanych barw są ciepłe, a które zimne.

Umiejętności:

- uczeń potrafi wykonać pracę plastyczną z zastosowaniem określonych zasad dotyczących barwy,
- uczeń potrafi współpracować w grupie,
- uczeń stosuje proste analogie tworząc pracę plastyczną,
- uczeń wyraża swoje emocje i uczucia identyfikując je z jedną z barw.

Kompetencje personalne i społeczne:

- uczeń jest wrażliwy na piękno i różnorodność otaczającego świata, dostrzega wiele odcieni jednej barwy
- uczeń jest otwarty na odbiór prac wykonanych przez inne dzieci,
- uczeń docenia to, że każdy ma prawo indywidualnego i odmiennego wyrażania uczuć i emocji w postaci pracy plastycznej, wie, że należy akceptować pomysły i rozwiązania innych uczniów

Cele w języku ucznia:

- wykonasz pracę plastyczną na określony temat,
- wskażesz barwy podstawowe,
- rozwiniesz swoją wyobraźnię.

Metody: rozmowa dydaktyczna, działania praktyczne.

Formy pracy: zbiorowa, grupowa, indywidualna.

Materiały i przybory : materiały malarskie tektura, biała tkanina, klej wikol, woda, farby plakatowe (tempery), kolorowe samoprzylepne kartki w kolorach czerwonym, niebieskim i żółtym, szary papier, markery i flamastry w kolorach podstawowych oraz w formie przygotowania lub utrwalenia tematyki zajęć nauczyciel może wykorzystać kartę pracy: **KP/2/PLA/2/5** oraz quizy interaktywne: **Q/2/PLAST/2/4 - Q/2/PLAST/2/6**.

KP/2/PLA/2/5 Klasa 2 - EDUKACJA PLASTYCZNA: Podejmowanie działalności twórczej poprzez różnorodne środki wyrazu artystycznego

1. Pokoloruj rysunki barwami ciepłymi i zimnymi. Który z rysunków nie pasuje do całości?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Euro Forum

ORE
OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

quizy
 Q/2/PLAST/2/4,5,6
 edu. polastyczna
 klasa II

Techniki : technika wikulowej tkaniny, analogia, metafora, faktura, biała tkanina, klej wikul, woda, farby plakatowe (tempery).

Środki dydaktyczne: nagranie z muzyką relaksacyjną, np. Relax 8 Hours-Relaxing Nature Sounds-Study-Sleep-Meditation-Water Sounds-Bird Song.

Przebieg lekcji

Część wstępna:

1.

Czynności organizacyjne:

Nauczyciel wyjaśnia, że na zajęciach uczniowie wykonają pracę plastyczną, która będzie przebiegać w dwóch etapach:

- wykonanie bazy do pracy,
- namalowanie na tej bazie pracy plastycznej na temat, który zostanie podany przez nauczyciela w dalszej części lekcji.

Nauczyciel rozdaje przygotowane materiały (tektura i biała tkanina) i wyjaśnia kolejne etapy wykonania pracy:

- przygotowanie stanowisko pracy, rozłożenie przed sobą materiałów,
- nauczyciel pomaga każdemu dziecku zanurzyć tkaninę w roztworze wodno-klejowym
- każde dziecko samodzielnie uformuje ją w taki sposób, jaki chce, ważne, aby tkanina była trochę większa niż baza, czyli tektura,
- odkładamy bazę do wyschnięcia.

2.

Rozgrzewka - *Jakim jestem kolorem?*

Nauczyciel przykleja dzieciom na plecach karteczki w podstawowych kolorach. Każdy uczeń chodzi po sali i próbuje zgadnąć jakim jest kolorem, zadając pytania pozostałym (np.: *czy jestem w kolorze słońca?, czy jestem w kolorze serca?, czy jestem w kolorze wody?*). Nie można zadawać pytań typu: czy jestem czerwony? lub jaki mam kolor? Kiedy dziecko odgadnie, jakim jest kolorem, przyklepia sobie kartkę z przodu i siada do jednego z trzech stolików - stanowiska czerwonych, żółtych lub niebieskich.

3.

Praca w zespołach.

Na stole niebieskim przygotowany jest arkusz szarego papieru i niebieskie markery lub flamastry w ilości po jednym dla każdego dziecka, na stole czerwonym czerwone markery i flamastry, na stole żółtym- żółte markery i flamastry. Zadaniem każdego zespołu jest narysowanie różnych przedmiotów, zjawisk przyrody, wszystkiego, co się kojarzy dzieciom z tym kolorem w kolorze stanowiska (czerwone, niebieskie lub żółte) . Ważne jest, aby dzieci rysowały jednocześnie. Po 3 minutach następuje zmiana stanowisk, po dwóch zmianach, kiedy każde dziecko było przy każdym stanowisku, następuje omówienie arkuszy.

Nauczyciel pyta kolejno:

- Jakie rysunki znalazły się na każdym arkuszu?
- Co kojarzy się dzieciom z kolorem czerwonym? Czerwony jak.....
- Co symbolizuje kolor czerwony?
- Co kojarzy się dzieciom z niebieskim? Niebieski jak.....

- Co symbolizuje kolor niebieski?
- Co kojarzy się dzieciom z kolorem żółtym? Żółty jak.....
- Co symbolizuje kolor żółty?
- Czy można określić, czy czerwony jest kolorem ciepłym, czy zimnym? Dlaczego?
Co jest ciepłe i ma czerwony kolor?
- Czy można określić, czy żółty jest kolorem ciepłym, czy zimnym? Dlaczego?
Co jest ciepłe i ma żółty kolor?
- Czy można określić, czy niebieski jest kolorem ciepłym, czy zimnym? Dlaczego?
Co jest zimne i ma niebieski kolor?

Część główna:

1.

Wyjaśnienie zadania plastycznego:

Uczniowie siadają na swoich miejscach, nauczyciel włącza nagranie z muzyką relaksacyjną, prosi uczniów o wyciszenie się, zamknięcie oczu. Prosi uczniów, by wyobrazili sobie, że są jednym z kolorów- czerwonym, żółtym lub niebieskim. Zadaniem będzie namalowanie pracy pt. Jestem kolorem - czerwonym, niebieskim, żółtym z zastosowaniem techniki tkaniny nikolowej.

Do wykonania pracy plastycznej w tej technice potrzebne są: tektura, biała tkanina, klej wikol, woda, farby plakatowe (tempery). Przygotowujemy tkaninę wymiarem trochę większą niż tektura. Tkaninę zanurzamy w roztworze wody i kleju wikolu (0,5 kleju, 0,5 wody). Następnie mokrą tkaninę układamy na tekturze starając się uformować ją tak, żeby powstały ciekawe efekty fakturowe. Na tak przygotowanym podłożu malujemy farbami plakatowymi. Nauczyciel wyjaśnia uczniom zadanie plastyczne.

2.

Samodzielna praca plastyczna uczniów.

Uczniowie na przygotowanej na początku zajęć bazie malują farbami pracę plastyczną: Jestem kolorem..... Nauczyciel przypomina, że pracę malujemy używając tylko jednego koloru, wybranego przez nas. Można go tylko mniej lub bardziej „rozcieńczać” wodą.

3.

Korekta nauczyciela - pomoc słowna uczniom mającym problemy plastyczne.

Część końcowa:

- 1.** Prezentacja wykonanych prac- zastawienie prac razem na podłodze, uczniowie siadają dookoła. **Nauczyciel chwali wszystkie dzieci za wykonane prace.**
- 2.** Wspólna analiza i ocena wytworów z uwzględnieniem prawidłowości wykonania zadania.

Każde dziecko opisuje krótko swoją pracę. Nauczyciel zadaje pytania typu: *Kasiu, jesteś kolorem czerwonym, powiedz proszę, co namalowałaś, co chcesz nam opowiedzieć o swojej pracy.* Można się odnieść do liczby wybranych barw. Jeśli dzieci wybrały częściej czerwony niż niebieski lub odwrotnie, można zapytać dlaczego. *Czy lubią bardziej ten kolor od innych? Jeśli tak, to dlaczego?*

Czynności porządkowe

Scenariusz zajęć z edukacji społecznej dla klasy II

Temat: Pomagam rodzicom - nakrywam do stołu.

Cele operacyjne:

- uczeń zna relacje w rodzinie i obowiązki z nich wynikające,
- uczeń wymienia obowiązki członków swojej rodziny w okresie poprzedzającym Boże Narodzenie,
- uczeń podaje 3 przykłady sytuacji, w których pomoże członkom swojej rodziny,
- uczeń potrafi nakryć do stołu wykorzystując sztucce i zastawę stołową.

Cel wyrażony w języku ucznia: wymieniam obowiązki członków mojej rodziny, podam 3 przykłady sytuacji, w których pomogę członkom mojej rodziny w obowiązkach w okresie świąt, nakrywam do stołu.

Metody i formy pracy: metoda praktycznego działania, pokaz - prezentacja zbiorowa, indywidualna, praca w parach.

Środki dydaktyczne: fotografie świątecznie nakrytych stołów, obrusy, serwetki, talerze, sztucce i elementy ozdobne, nagrania z serwisu youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=ODxeRdR2SAs>

<https://www.youtube.com/watch?v=WS3LyGnXoKA>

Przebieg zajęć:

1.

Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę zajęć. Wyświetla na tablicy interaktywnej kilka zdjęć pokazujących stoły nakryte na przyjęcie. Zadaje dzieciom pytania:

- Co widzicie na tych zdjęciach?
- Czy widzieliście kiedyś tak nakryty stół? Gdzie i kiedy to było?
- Co jest potrzebne, by tak nakryć stół?
- Kto chciałby mieć tak nakryty stół świąteczny? Proszę podnieść rękę do góry.
- Kto chciałby się tego nauczyć? Proszę podnieść rękę do góry.

Dzieci odpowiadają na pytania nauczyciela. Nauczyciel powinien tak pokierować rozmową, aby dzieci doszły do wniosku, że tak nakryty stół i przygotowania do świąt są najczęściej dziełem mamy, babci, cioci lub starszego rodzeństwa. Rozmowa wstępna powinna zakończyć się wnioskiem, że w okresie przedświątecznym wszyscy członkowie rodziny mają dużo obowiązków.

2.

Nauczyciel zapoznaje uczniów z celami lekcji.

3.

Rozmowa w parach:

- Porozmawiajcie o tym, jakie obowiązki mają wasze mamy, tatusiowie, starsze rodzeństwo i wy sami.
- Ustalcie, kto w waszej rodzinie ma najwięcej obowiązków.
- Spróbujcie policzyć te obowiązki na palcach.
- Powiedzcie, czy do policzenia wystarczyło wam palców jednej ręki czy dwóch.
- Porozmawiajcie o tym, w czym moglibyście pomóc członkom swojej

rodziny przed świętami.

- Wymieńcie 3 przykłady obowiązków, w których pomożecie waszej mamie, tacie, babci, dziadziowi, bratu lub siostrze.

4.

Nauczyciel wyświetla uczniom dwa krótkie filmy prezentujące sposób nakrywania do stołu w prawidłowy sposób:

<https://www.youtube.com/watch?v=0DxeRdR2SAs>

<https://www.youtube.com/watch?v=WS3LyGnXoKA>

5.

Praktyczne ćwiczenia w nakrywaniu stołu.

Najpierw każde dziecko układa przy swoim stoliku modele talerzy, sztućców, szklanek, serwetkę. Po ułożeniu dzieci sprawdzają w parach poprawność wykonania zadania. W tym momencie można zastosować elementy oceny koleżeńskiej. Jeśli jakieś elementy nakrycia zostały ułożone niepoprawnie, należy ułożyć je prawidłowo.

6.

Praca zbiorowa - wspólne nakrywanie stołu dla całej klasy. Jeżeli jest taka możliwość warto tę część lekcji przeprowadzić w szkolnej stołówce lub świetlicy lub też w innym miejscu, gdzie istnieje możliwość przygotowania jednego, wspólnego stołu dla wszystkich uczniów.

7.

Podsumowanie zajęć:

Każdy uczeń kończy zdanie: Na dzisiejszych zajęciach najbardziej podobało mi się.....

Rozdział VI

Techniki facylitacji i budowania zespołu klasowego

Nawet najlepszy program nauczania i najdoskonalszy podręcznik nie wyposażą dzieci w wiedzę i umiejętności, jeśli nie będzie z nimi pracował dobry nauczyciel. Dobry nauczyciel to nie tylko pedagog, który przekazuje wiedzę, zadaje pracę domową, sprawdza klasówki, czy przepytuje z ostatniej lekcji. Dobry nauczyciel to również odpowiedzialny wychowawca, który jest chętnie słuchany przez swoich wychowanków, umie nawiązać z nimi autentyczny dialog, poświęca uwagę każdemu uczniowi. Wartościowy wychowawca nigdy nie krzyczy na dzieci, w trudnych sytuacjach rozmawia z wychowankami, nie unika trudnych tematów. Próbuje odnaleźć źródło problemu i znaleźć skuteczne rozwiązanie. Na co dzień uśmiecha się do uczniów, okazuje im autentyczne zainteresowanie i życzliwość. Taki wychowawca szanuje cudze opinie, ale przyznaje każdemu prawo do błędu, sam też potrafi przyznać się do błędu. Dzięki temu może wypracować w pracy z uczniem dążenie do szczerości i otwartości w wypowiedaniu własnych sądów i przekonań. Sprzyja to kształtowaniu oceny własnego postępowania, stosunku do pozostałych członków zespołu oraz mobilizuje do udziału w realizacji wspólnych zadań.

Autorzy programu *Zaczarowany Ołówek* są przekonani, że nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej są tymi, którzy ponoszą największą odpowiedzialność za to, jak dziecko będzie funkcjonować na dalszych etapach edukacji. To oni spędzają z dziećmi kilka godzin dziennie, obserwują je w różnych sytuacjach, są świadkami sukcesów i trudnych chwil. Są oni jak nikt inny obdarzeni mandatem zaufania i autorytetem. Znane są przecież przypadki, kiedy dziecko kwestionuje wartość i jakość tego, co mówią rodzice na korzyść tego, co mówi nauczyciel. Warto więc wykorzystać ten mandat zaufania i autorytet i na jego podstawie budować motywację wewnętrzną uczniów oraz atmosferę współpracy w zespole. W realizacji tych zadań bardzo przydatna jest umiejętność **facylitacji**.

Jedna z definicji facylitacji grupy definiuje ją jako „proces, w którym osoba zaakceptowana przez wszystkich członków grupy, która jest niezależna i neutralna w stosunku do grupy oraz nie posiada prawa podejmowania decyzji, diagnozuje i prowadzi proces pracy grupy tak, aby: pomóc grupie zidentyfikować i rozwiązywać problemy wspierać procesy podejmowania wartościowych decyzji, podnieść efektywność pracy grupy i każdego jej członka.”¹²

Upraszczając tę definicję i dostosowując ją do rzeczywistości szkolnej można stwierdzić, że facylitacja oznacza wspieranie i ułatwianie procesu komunikacji w zespole klasowym, samorządzie uczniowskim, czy grupie uczniów zaangażowanych w realizację projektu. Rolą nauczyciela - **facylitatora** jest zaś zbudowanie takiej atmosfery w zespole, w której każdy uczeń będzie czuł się bezpiecznie, będzie śmiało wyrażał swoją opinię i szanował prawo innych do wyrażania swoich sądów. Nauczyciel - facylitator nie powinien narzucać uczniom swoich pomysłów i rozwiązań, powinien dać uczniom prawo do wyrażania własnego zdania. Jego zadaniem jest wspieranie pracy grupy, wykorzystanie potencjału jej wszystkich członków i ich maksymalne zaangażowanie w osiągnięcie wspólnego celu. Należy pamiętać, że zawodowy facylitator nigdy nie jest uczestnikiem grupy i nie włącza się bezpośrednio w jej pracę. Monitoruje on jedynie pracę i dba o to, by grupa samodzielnie szukała własnych rozwiązań.

Facylitator to swego rodzaju „katalizator” w komunikacji grupy, który ułatwia dochodzenie do wspólnych wniosków, znajdowanie ciekawych rozwiązań takich, które każdy uczestnik grupy akceptuje. Możemy też powiedzieć „facylitator to też katalizator dobrych reakcji i dobrych relacji w grupie”, co stanowi podstawę do naturalnego przekształcenia się grupy w prawdziwy zespół.¹³

Facylitacja i edukacja...

Zadaniem nauczyciela - facylitatora jest zbudowanie takiej przestrzeni, która będzie oparta na zaufaniu i otwartości między uczniami oraz między uczniami i nauczycielem. Wszyscy uczestnicy powinni czuć się w tej przestrzeni bezpiecznie. Należy jednak pamiętać, że nie wszyscy uczniowie są równie otwarci, przebojowi i aktywni. W każdej grupie spotkać

¹² <http://www.facylitacja.com/facylitacja/co-to-jest-facylitacja.html>

¹³ <http://www.facylitacja.com/facylitacja/kto-to-jest-facylitator.html>

można także dzieci nieśmiałe, wycofane i skryte. Im należy poświęcić szczególną uwagę, nie zmuszać ich do aktywności za wszelką cenę, zachęcać, dać czas na oswojenie się z nową sytuacją. Doskonale wpisuje się w to jedna z technik oceniania kształtującego, jaką jest niepodnoszenie rąk i stosowanie patyczków w celu wybrania dziecka do odpowiedzi. Patyczki (można użyć takich najwykleszych drewnianych do lodów), na których wpisuje się imiona dzieci służą do tego, aby wylosować imię dziecka, które ma być zapytane. Podobnie technika „porozmawiaj w parze”, która polega na tym, że na zadane przez nauczyciela pytanie uczniowie szukają odpowiedzi rozmawiając w parze, a dopiero po uzgodnieniu stanowiska sygnalizują chęć odpowiedzi. Ta technika pozwala uaktywnić te dzieci, które obawiają się zgłosić do odpowiedzi nawet wtedy, gdy wydaje się im, że znają odpowiedź na pytanie. Zachęcamy też do stosowania innych technik związanych z zadawaniem pytań, „zanim zgłosisz się do odpowiedzi, poczekaj, aż trzy inne osoby odpowiedzą na pytanie”. Ta technika sprawdza się w moderowaniu aktywności dzieci, które mają skłonności do dominacji i do narzucania swoich pomysłów i rozwiązań. Niezwykle ważne i trudne do wypracowania z kilkuletnimi dziećmi jest wypracowanie umiejętności aktywnego słuchania

Autorzy poradnika „Jak rozmawiać z dzieckiem?” uważają, że „aktywne słuchanie to uwaga poświęcona dziecku i wyraz akceptowania jego uczuć. Pomoże mu ono zrozumieć, że negatywne emocje są częścią życia i że nie ma w tym nic złego, jeśli się je odczuwa. Aktywne słuchanie nauczy też dziecko nieukrywania własnych uczuć oraz tego, w jaki sposób właściwie je wyrażać. Zacieśniają się wówczas więzy rodzinne, rodzice i dziecko żyją w atmosferze szacunku i zaufania. Gdy mamy możliwość głośnego powiedzenia o swoim problemie, możemy wówczas przyjrzeć mu się bliżej, wyraźniej i poczynić samodzielne kroki, by go rozwiązać. Aktywne słuchanie uczy dziecko słuchać zarówno rodziców, jak i innych osób. Wzmacnia samodzielne myślenie oraz chęć omówienia problemu zamiast ucieczki przed nim. Wymaga jednak poświęcenia czasu swojemu rozmówcy. Jeśli nie mamy czasu w danym momencie czy nie czujemy się na siłach, by słuchać, nie zaczynamy rozmowy. Warto zachęcać dziecko, by nawet w złości starało się powiedzieć, o co mu chodzi, a nie krzychało. Możemy wtedy powiedzieć: „Widzę, że jesteś zły – powiedz dlaczego?”.

W ten sposób pokazujemy dziecku, że nad emocjami można zapanować, a po drugie, że komunikowanie w akceptowany sposób po prostu ułatwia życie”¹⁴.

Techniki facylitacyjne:

Parafraza to technika facylitacji polegająca na opowiedzeniu własnymi słowami tego, co usłyszeliśmy od naszego rozmówcy. Stosując parafrazę upewniamy się, że dobrze zrozumieliśmy to, co powiedział nasz rozmówca, okazujemy mu to, że aktywnie go słuchamy. Czasem ta technika daje nam możliwość sterowania rozmową i poprowadzeniu jej w interesującym nas kierunku, odwróceniu uwagi od jakiegoś niezręcznego tematu. W pracy z uczniami parafraza pozwala czasem załagodzić kryzys, czy wyciszyć emocje, gdy dyskusja rozwinie się mocno i żywiołowo, gdy dzieci po prostu zaczną się kłócić.

Parafrazę tworzymy w następujący sposób:

WYRAŻENIE WPROWADZAJĄCE + CYTOWANA CZĘŚĆ WYPOWIEDZI ROZMÓWCY, np.:

- Czy dobrze rozumiem, że ...
- Z tego, co mówisz, zrozumiałem, iż ...
- ile cię dobrze rozumiem, chciałbyś/twierdzisz że ...
- Rozumiem, że chodzi ci o ...
- Aha, widzę, że ...
- Z tego co słyszę, zależy ci na ...
- Chciałbym się upewnić, że dobrze zrozumiałem, że masz na myśli...
- Czy masz na myśli ...

Ponieważ stosowanie parafrazy przynosi bardzo wiele korzyści w pracy grupowej, to warto w drugiej klasie zacząć uczyć dzieci parafrazowania. Na początku proponuję przeprowadzić ćwiczenie, w którym dwoje chętnych dzieci na forum klasy spróbuje wzajemnie sparafrazować wypowiedź kolegi/koleżanki. Nauczyciel powinien pokazać uczniom zalety tej techniki, skorygować ewentualne usterki. Następnie dzieci ćwiczą parafrazę w parach tak, aby każda z osób miała szansę wystąpić w obu rolach- wypowiadającego się i osoby, która parafrazuje.

¹⁴ file:///C:/Users/An/Downloads/poradnik_dla_rodzicow_jak-rozmawiac_-z-dzieckiem.pdf

Zadawanie pytań.

Pytania stanowią niezwykle ważne narzędzie w pracy facylitatora. Kiedy zastanawiamy się nad tym, po co zadajemy pytanie, to oczywiste jest, że robimy to po to, aby uzyskać odpowiedź, poznać czyjeś zdanie czy opinię, sprawdzić stan wiedzy, podtrzymać rozmowę. Zadając pytania nauczyciel- facylitator może skierować uwagę grupy na istotne zagadnienia, otworzyć nowe punkty widzenia, odwrócić uwagę od sytuacji trudnych, konfliktowych.

Rolę i znaczenie pytań w procesie uczenia doceniają psychologowie i neurodydaktycy. Uważają oni, że pytania mają wpływ na rozwój mózgu i myślenia, na sposób rozwiązywania problemów, a nawet na poziom inteligencji. To właśnie kilkulatnie dzieci słyną z tego, że zadają mnóstwo pytań, często bardzo dziwnych, często nawet takich, na które trudno znaleźć dorosłym odpowiedź. Jak pisze autorka książki „Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi” - Kto się uczy, ten zadaje pytania. Fenomen ten wiąże się z naturalną i występującą u każdego dziecka, ciekawością poznawczą. Dzieci chcą poznawać i rozumieć otaczający je świat, dlatego zadają niezliczoną ilość pytań. W ten sposób się uczą. Sytuacja zmienia się radykalnie, gdy przekraczają szkolne progi. Tu wymaga się od nich, że będą spokojnie siedzieć w ławce i wykonywać polecenia nauczyciela.

Oznacza to, że muszą zapanować nie tylko nad potrzebą ruchu, ale również nad wrodzoną ciekawością poznawczą, co w praktyce często oznacza jej tłumienie.¹⁵ Autorzy programu Zaczarowany Ołówek dostrzegając naturalną potrzebę ruchu dzieci zaplanowali w ramach poszczególnych edukacji wiele aktywności polegających na odejściu od ławki szkolnej jako podstawowego miejsca, w którym dziecko zdobywa wiedzę i umiejętności.

Dobrze zadane pytania stymulują rozwój uczniów i zachęcają do pracy, źle zadane blokują i zamykają drogę do sukcesu. Dlatego warto poświęcić pytaniom trochę uwagi i nauczyć się dobrze wykorzystywać to narzędzie.¹⁶

Czym więc charakteryzuje się dobre, wartościowe pytanie?

- prowokuje do myślenia,
- rozbudza ciekawość poznawczą dziecka,
- intryguje,

¹⁵ Żytlińska M. Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi”

¹⁶ Żytlińska M. Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi”

- pokazuje szerszą perspektywę omawianego zagadnienia,
- jest wyzwaniem dla dziecka,
- wprowadza dziecko w stan gotowości do nauki.

Natomiast „złe” pytanie:

- wywołuje reakcję obronną u dziecka,
- prowadzi do wycofania się dziecka,
- rodzi stres,
- powoduje, że dziecko czuje się rozliczane z tego, czego się nauczyło.

Rolę dobrych, wartościowych pytań dostrzegli twórcy zasad oceniania kształtującego. Takie pytania nazwali oni kluczowymi i uznali je za jeden z filarów OK. W zeszycie wydanym przez CEO możemy przeczytać, że „pytanie kluczowe nie powinno się odnosić do wiedzy, którą uczeń posiada, raczej do jego doświadczenia. Jeśli zadamy pytanie o wiedzę ucznia, słabi czy nieprzygotowani nie będą dyskutować. W przypadku odwołania do uczniowskich doświadczeń może być inaczej. Proponuję obserwować uczniów słabszych - pytanie kluczowe często jest dla nich szansą. Cechą pytania kluczowego, które uruchamia myślenie, jest także interdyscyplinarność.”¹⁷

Nauczyciele, którzy zaczynają przygodę z ocenianiem kształtującym zauważają, że dla uczniów moment zadania pytania kluczowego jest najbardziej oczekiwaną i intrygującą chwilą podczas zajęć.

Jeżeli formułowanie pytań otwierających/ kluczowych może wydawać się trudne, warto skorzystać z gotowych rozwiązań wypracowanych przez praktyków prezentowanych na stronie CEO ¹⁸ np.:

- Dlaczego po zimie przychodzi wiosna?
- Co by było, gdyby pory roku zamieniły się kolejnością?
- Czy piłka jest organizmem żywym, bo się porusza?
- Dlaczego rudą wiewiórkę trudno zauważyć w jesiennym parku?

¹⁷ <http://www.zcdn.edu.pl/dokumenty/przyroda/Zeszyt%206%20-%20Techniki%20zadawania%20pytan.%20Pytania%20kluczowe.pdf>

¹⁸ <http://www.ceo.org.pl/pl/ok/news/pytania-kluczowe-na-lekcjach-ksztalcenia-zintegrowanego>

- Czy pingwin może być zwierzątkiem domowym?
- Czy możliwe jest życie bez wody?
- Co by było, gdyby na nagłe świecie zatrzymały się wszystkie zegary?

Bardzo dobrym pomysłem jest założenie własnej, klasowej tablicy pytań kluczowych, do której można dopisywać pytania stawiane przez nauczyciela oraz te, które postawią sami uczniowie zaintrygowani i zaciekawieni tematem. Nauczyciel - facylitator powinien zachęcać uczniów do zadawania sobie pytań typu: *Co by było, gdyby...? A gdyby tak...?* Warto poświęcić czas na pokazanie uczniom, jak ważne mogą być pytania dla ludzi wykonujących różną pracę, np. dla rolnika, kucharza, nauczyciela, lekarza. Warto uświadomić uczniom, że wiele odkryć i wynalazków nie byłoby możliwych, gdyby ich twórcy nie stawiali sobie pytań.

Warto również pamiętać o tym, że największą wartość mają pytania otwarte zaczynające się od słów: *co, kto, jak, dlaczego, ile, kiedy, gdzie, w jaki sposób?* Tymczasem codzienne sytuacje edukacyjne potwierdzają, że mamy tendencję do nadużywania pytań, które zaczynają się od słowa „czy”. Choć jesteśmy przekonani, że tego typu pytania ograniczają odpowiedź do dwóch możliwości: tak lub nie. Warto więc przeprowadzić z uczniami ćwiczenie, które polega na zamianie jednego rodzaju pytań na drugie. Warto także ćwiczyć z uczniami budowanie pytań, zaczynających się od słów: *co, kto, jak, dlaczego* typu:

- Co moglibyście zrobić w tej sytuacji?
- Kto mógłby wam pomóc, aby rozwiązać ten problem?
- Jak bardzo jest to dla was ważne?
- Ile czasu na to potrzebujemy?
- Dlaczego jest ważne?
- Gdzie moglibyśmy umieścić..?
- W jaki sposób przekonać uczniów naszej szkoły, że.....?

Odtworzenie usłyszanej wypowiedzi.

Czasami dzieci potrzebują wiernego powtórzenia swoich słów, by czuć się uważnie wysłuchane. Jest to istotne wtedy, kiedy w grupie ścierają się różne pomysły, kiedy dzieci prezentują różne, czasem zadziwiające rozwiązania. Odtwarzając usłyszaną odpowiedź należy wypowiedzieć dokładnie te same słowa, które powiedziało dziecko. Ważne jest, aby nauczyciel używał ciepłego, akceptującego tonu głosu, niezależnie od tego, jak brzmiał głos ucznia.

Podsumowanie

Technika ta polega na zebraniu i zaprezentowaniu wszystkich idei, pomysłów i rozwiązań, które pojawiły podczas rozmowy. Podsumowywanie można stosować na zakończenie całej dyskusji lub też na jej pewnym etapie, kiedy pojawi się chaos lub dzieci zaczną odbiegać od tematu. Czasem podsumowywanie pozwala na ostudzenie temperatury dyskusji. Daje także możliwość pokazania postępu, jaki zrobiła grupa dzieci. Do podsumowania można użyć zdań typu: *„Postarajmy się uporządkować wasze wypowiedzi...”* *„Najważniejsze pomysły jak dotąd to...”*, *„Podsumowując naszą rozmowę...”*, *„W waszych wypowiedziach pojawiły się takie pomysły...”*.

Uczniowie klasy drugiej po pierwszym roku realizacji programu Zaczarowany Ołówek są już przyzwyczajeni do stosowania zdań podsumowujących jakąś aktywność czy zadanie.

Najbardziej popularną techniką jest rundka typu:

- „Na tej lekcji dowiedziałem/am się, że...”
- „Dziś najbardziej zadziwiło mnie to, że...”
- „Dziś najbardziej zaciekało mnie to, że...”
- „Myślę, że na długo zapamiętam...”

Równoważenie.

Technika, dzięki której zachęcamy dzieci, które jeszcze nie zabierały głosu w dyskusji do tego, aby wyrażały swoje opinie i pomysły. Warto zastosować ją wtedy, gdy głos zabierają ciągle te same, odważniejsze dzieci. Używanie techniki równoważenia nauczyciel- facylitator daje sygnał wszystkim uczniom, że zależy mu na tym, aby każde dziecko miało prawo do wypowiedzenia się i że każdy głos jest dla niego równie ważny. Przykłady równoważenia:

- Znamy już pomysły trojga dzieci, czy ktoś zaproponuje inny?
- Co sądzą inni?

- Czy wszyscy się z tym zgadzają?
- Poznaliśmy pomysły chłopców, a co na to dziewczynki?

Tworzenie przestrzeni.

Technika stosowana, aby umożliwić wypowiedzenie swoich opinii osobom mającym trudność wyrażania się na forum grupy. Polega na przesyłaniu mało aktywnej osobie komunikatu typu: „Jeśli nie chcesz mówić, to w porządku, ale jeśli chciałbyś coś powiedzieć, teraz masz okazję” lub zaproszeniu do mówienia - „Czy chciałbyś coś dodać?”.

Udzielanie głosu.

Ta technika pomaga w tych sytuacjach, gdy wszystkie dzieci chcą mówić naraz i do rozmowy zaczyna wkradać się bałagan. Udzielanie głosu sprawia, że każdy wie, kiedy przyjdzie jego kolej i będzie mógł się wypowiedzieć. **W jaki sposób udzielać głosu?**

- Proszę, aby wszystkie osoby, które chcą zabrać głos, podniosły ręce.
- Widzę, że Jaś, Małgosia i Ala chcą coś powiedzieć. W takiej kolejności będziecie zabierać głos. Jaś pierwszy, Małgosia druga, Ala jako trzecia.
- Kto jeszcze chciałby się wypowiedzieć?

Stosowanie technik facylitacyjnych w pracy nauczyciele przynosi wiele korzyści. Przede wszystkim usprawnia komunikację w zespole klasowym, pozwala na maksymalne wykorzystanie potencjału każdego dziecka oraz wpływa na większą efektywność pracy.